Tamid: *Revista Catalana Anual d'Estudis Hebraics*, 19 (2024), p. 331-372
ISSN (ed. impresa): 1138-5561 ISSN (ed. electrònica): 2013-4029
DOI: 10.2436/20.1006.01.98 *https://revistes.iec.cat/index.php/tamid*

El «Llibre de les lleis dels països». Un diàleg filosòfic en llengua aramea-siríaca de l'escola de Bardesanes d'Edessa*

***Joan* Ferrer**

Universitat de Girona. ORCID: 0000-0001-5625-4673

Rebut: 14.06.2024 — Acceptat: 29.06.2024

Al doctor Enric Cortès, mestre estimat,
amb agraïment infinit

Correspondència: Joan Ferrer i Costa. Universitat de Girona. Facultat de Lletres. Departament de Filologia i Comunicació. Plaça Ferrater, 1. 17004 Girona. Tel.: 00 34 972 41 82 00. A/e: *joan.ferrer@udg.edu*.

* Reproduïm el text arameu-siríac de l'edició de François Nau (1864-1931), prevere catòlic, gran erudit, matemàtic i filòleg semitista: François Nau (ed.), «Bardesanes - *Liber Legum Regionum*» en *Patrologia Syriaca*, I, 2, París, Firmin-Didot et Socii, 1907, p. 490-658. Aquesta edició ofereix un text siríac vocalitzat i una traducció en llatí de F. Nau amb una introducció i notes de Theodor Nöldeke. Hem tingut en compte les consideracions de H. J. W. Drijvers, *The Book of the Laws of Countries*: *Dialogue on fate of Bardaiṣan of Edessa*, Assen, Van Gorcum, 1965; de Bardesane di Edessa, *Contro il Fato. Katá Heimarménês. Detto anche Liber Legum Regionum*, text crític, introducció, traducció, testimonis i apèndix a cura d'Ilaria Ramelli, Roma i Bolonya, Edizioni San Clemente i Edizioni Studio Domenicano, 2009, i de P.-H. Poirier i E. Crégueur, *Le Livre des Lois des Pays*: *Un traité syriaque sur le destin de l'«école» de Bardesane*, París, Les Belles Lettres, 2020. En la traducció, en cursiva, hi posem unes rúbriques orientatives sobre els diversos temes que es van desplegant. També seguim la numeració en paràgrafs que Nau va establir en la seva traducció llatina del text. La nostra versió vol ser un text d'estudi que intenta re-

Resum. «Llibre de les lleis dels països», traducció del *Liber Legum Regionum*, *Περὶ εἱμαρμένης*, o *De fato* de Bardesanes d'Edessa.

Paraules clau: Bardesanes d'Edessa, *Liber legum regionum*, *Περὶ εἱμαρμένης*, *De fato*, filosofia de l'antiguitat tardana.

The "Book of the Laws of the Countries": A philosophical dialogue in Aramaic-Syriac from the school of Bardaisan of Edessa

Abstract. *Book of the Laws of the Countries*, a Catalan translation of the *Liber legum regionum*, *Περὶ εἱμαρμένης*, or *De fato* by Bardaisan of Edessa.

Keywords: Bardaisan of Edessa, *Liber legum regionum*, *Περὶ εἱμαρμένης*, *De fato*, philosophy in Late Antiquity

---

produir de la manera més literal possible l'original arameu-siríac; per això el text presenta redundàncies i girs que resulten estranys en català, però que reflecteixen un original que presenta força aspectes opacs.

Recordem que el text arameu-siríac de l'obra és conegut per un sol manuscrit (Add. 14 658 de la British Library de Londres). Provenia del monestir de Nostra Senyora dels Siríacs de Wadi al-Natrum (Egipte). Va ser portat d'Egipte per Henry Tattam i s'incorporà a les col·leccions del Museu Britànic l'any 1843. És un manuscrit factici que conté una col·lecció de vint-i-sis textos, la major part dels quals són de caràcter filosòfic. El *Liber Legum Regionum* figura en onzè lloc dins la compilació. L'escriptura és —segons el catàleg de William Wright— del segle vii dC.

 Tamid, 19 (2024), p. 331-372

ܟܬܒܐ
ܕܢܡܘܣܐ ܕܐܬܪܘܬܐ

ܩܕܡ ܡܚܕ ܝܘܡܬܐ ܥܠܢ ܗܘܝܢ ܠܡܣܥܪ ܠܫܡܫܓܪܡ ܐܚܘܢ: ܘܐܬܐ ܐܫܟܚܢ ܬܡܢ ܒܪܕܝܨܢ. ܘܟܕ ܝܕܥܗ ܚܙܐ ܕܫܦܝܪ ܚܠܝܡ: ܫܐܠܢ ܕܡܢܐ ܡܡܠܠܝܢ ܗܘܝܬܘܢ. ܫܡܥܬ ܓܝܪ ܩܠܟܘܢ ܡܢ ܠܒܪ ܟܕ ܥܐܠ ܐܢܐ. ܥܝܕܗ ܗܘܐ ܓܝܪ ܕܐܡܬܝ ܕܢܫܟܚ ܗܘܐ ܠܢ ܕܡܡܠܠܝܢ ܗܘܝܢ ܡܕܡ ܡܢ ܩܕܡܘܗܝ: ܕܢܫܐܠܢ ܡܢܐ ܐܡܪܝܢ ܗܘܝܬܘܢ. ܕܒܗܘܢ ܢܡܠܠ ܥܡܢ. ܚܢܢ ܕܝܢ ܐܡܪܢ ܠܗ: ܐܒܝܕܐ ܠܟܡ ܗܢܐ ܐܡܪ ܗܘܐ ܠܢ: ܕܐܢ ܚܕ ܗܘ ܐܠܗܐ: ܐܝܟܢܐ ܕܐܡܪܝܢ ܐܢܬܘܢ: ܘܗܘ ܒܪܐ ܠܒܢܝ ܐܢܫܐ ܘܨܒܐ ܕܗܢܘܢ ܡܕܡ ܕܡܦܩܕܝܢ ܐܢܬܘܢ ܕܬܥܒܕܘܢ: ܡܛܠ ܡܢܐ ܠܐ ܒܪܐ ܐܢܘܢ ܠܒܢܝ ܐܢܫܐ: ܐܝܟܢܐ ܕܠܐ ܢܫܟܚܘܢ ܠܡܣܟܠܘ: ܐܠܐ ܕܥܒܕܝܢ ܕܛܒ ܗܘܘ ܒܟܠܙܒܢ. ܒܗܕܐ ܓܝܪ ܡܫܬܡܠܝܐ ܗܘܬ ܨܒܝܢܗ

Llibre de les lleis dels països

N[au] 536 [*Ocasió del llibre*] 1. Fa alguns dies, vam anar a visitar Xemaixgram, el nostre germà. I va venir a trobar-nos allí Bardesanes. Quan el va haver reconegut, havent vist que estava bé, ens va demanar: «De què parlàveu? Ja que he sentit la vostra veu des de fora quan he entrat.» De fet, tenia el costum, quan ens trobava conversant d'alguna cosa abans de la seva arribada, de demanar-nos: «Què dèieu?», a fi de parlar-ne amb nosaltres.

[*Primera qüestió d'Avida: Déu no podia crear els homes de manera que no poguessin pecar?*] Nosaltres, doncs, li vam dir: «Avida ens deia això a nosaltres: si Déu és únic, com vosaltres afirmeu, i ell ha creat els fills de l'home, i vol que feu el que us ha prescrit que feu, per què no ha creat els fills de l'home de manera que no poguessin pecar, sinó que fessin sempre el que és bo? Així, d'aquesta manera, la seva voluntat seria acomplerta.»

ܐܡܪ ܠܗ ܒܪܕܝܨܢ: ܐܡܪ ܠܝ ܒܪܝ ܐܒܝܕܐ: ܡܢܐ ܣܝܡ ܒܬܪܥܝܬܟ: ܕܠܐ ܗܘܐ ܚܕ ܗܘ ܐܠܗܐ ܕܟܠ: ܐܘ ܕܚܕ ܗܘ ܘܠܐ ܨܒܐ ܕܐܝܟ ܟܝܢܐ ܘܛܟܣܐ ܢܬܕܒܪܘܢ ܒܢܝ ܐܢܫܐ.

ܐܒܝܕܐ ܐܡܪ: ܐܢܐ ܡܪܝ ܠܫܘܬܦܝ ܗܘ ܒܢܝ ܫܢܝ ܫܐܠܬ ܕܗܢܘܢ ܢܬܠܘܢܢܝ ܦܬܓܡܐ.

ܐܡܪ ܠܗ ܒܪܕܝܨܢ: ܐܢ ܠܡܐܠܦ ܗܘ ܨܒܝܢܟ: ܡܢ ܡܢ ܕܩܫܝܫ ܗܘ ܡܢܗܘܢ ܥܕܪܐ ܠܟ ܗܘܐ ܕܬܐܠܦ: ܘܐܢ ܕܬܠܦ ܠܐ ܡܬܒܥܝܐ ܗܘܐ ܕܐܢܬ ܬܫܐܠ ܐܢܘܢ: ܐܠܐ ܕܬܦܝܣ ܐܢܘܢ ܕܗܢܘܢ ܢܫܐܠܘܢܟ ܡܕܡ ܕܨܒܝܢ. ܡܠܦܢܐ ܓܝܪ ܡܫܬܐܠܝܢ ܗܘܘ ܡܫܐܠܝܢ: ܠܐ ܗܘܐ ܡܫܐܠܝܢ ܡܫܬܐܠܝܢ: ܘܐܡܬܝ ܕܡܫܐܠܝܢ ܕܢܬܪܘܨ ܗܘ ܪܥܝܢܐ ܕܡܫܐܠܢܐ ܕܫܦܝܪ ܢܫܐܠ: ܘܢܕܥܘܢ ܡܢܘ ܪܥܝܢܗ. ܥܒܕܐ ܗܘ ܓܝܪ ܫܦܝܪܐ ܗܢܐ: ܕܢܕܥ ܐܢܫ ܐܝܟܢܐ ܢܫܐܠ.

ܐܒܝܕܐ ܐܡܪ: ܐܢܐ ܠܡܐܠܦ ܗܘ ܨܒܐ ܐܢܐ: ܫܪܝܬ ܕܝܢ ܠܘܩܕܡ ܠܡܫܐܠܘ ܠܗܠܝܢ ܐܚܝ: ܡܛܠ ܕܡܢܟ ܢܟܦ ܐܢܐ. ܒܪܕܝܨܢ ܐܡܪ: ܐܣܟܘܠܐܝܬ ܡܡܠܠ ܐܢܬ. ܒܪܡ ܕܥ ܕܗܘ ܕܫܦܝܪ ܡܫܐܠ ܘܡܬܛܦܝܣܘ ܨܒܐ: ܘܕܠܐ ܚܪܝܢܐ ܡܬܩܪܒ ܠܐܘܪܚܐ ܕܫܪܪܐ: ܠܐ ܚܝܒ ܠܡܬܚܝܒܘ: ܡܛܠ ܕܡܬܒܣܡܘ ܡܬܒܣܡ ܒܗܠܝܢ ܕܐܡܪܬ ܠܗܘ ܐܝܢܐ ܕܫܐܠܬ. ܐܢ ܗܘ

N 539 [*Consideració preliminar de Bardesanes sobre el mètode que cal seguir per a aprendre*] 2. Li va dir Bardesanes: «Digues-me, fill meu, Avida, què és el que és posat en el teu pensament: o no és un el Déu de tot, o bé és un i no vol que segons la natura i l'ordre es condueixin els fills de l'home?»

Avida diu: «Jo, senyor meu, a aquells de la meva edat ho he demanat perquè em donessin una resposta.»

3. Li diu Bardesanes: «Si aprendre és el que desitges, seria una ajuda per a tu el fet que aprenguessis d'algú de més edat que ells; i si és ensenyar [el que desitges], no et cal el fet que tu els preguntis, sinó que tu els persuadeixis a fi que ells et preguntin sobre el que vulguin, car els mestres quan són preguntats pregunten, però no [realment] pregunten quan pregunten; i quan pregunten [ho fan] per dirigir la ment del qui pregunta a fi que pregunti bé, i que sàpiguen quina és la seva intenció, ja que aquesta és una obra bona: que hom sàpiga com preguntar.»

4. Avida diu: «Jo vull aprendre, però primer vull començar a interrogar aquests germans meus perquè tinc vergonya davant teu.» Bardesanes diu: «Tu parles hàbilment, però sàpigues que el qui pregunta bé i desitja ser convençut i que sense conflicte s'apropa al camí de la veritat no és condemnable ni ha de tenir vergonya perquè aquell a qui has preguntat certament es complaurà en el que has dit. Si

ܡܛܠ: ܒܪܝ: ܕܐܝܬ ܠܟ ܡܕܡ ܒܪܥܝܢܟ ܥܠ ܗܢܐ ܡܕܡ ܕܫܐܠܬ: ܐܘܕܥܝܢ ܠܟܠܢ. ܘܐܢ ܐܦ ܠܢ ܫܦܪ: ܡܫܬܘܡܝܢ ܠܟ ܥܡܟ: ܘܐܢ ܠܢ ܠܐ ܫܦܪ: ܐܢܢܩܐ ܗܘܝܐ ܠܢ ܕܢܚܘܐ ܡܛܠ ܡܢܐ ܠܐ ܫܦܪ ܠܢ. ܘܐܢ ܗܕܐ ܗܝ ܡܬܒܥܝܐ ܠܟ ܠܡܕܥ ܠܡܠܬܐ: ܟܕ ܒܪܥܝܢܟ ܡܕܡ ܠܝܬ ܠܟ ܥܠܝܗ: ܐܝܟ ܓܒܪܐ ܕܩܪܝܒܐܝܬ ܡܢ ܩܠܝܠ ܠܬܠܡܝܕܐ ܘܫܐܠ ܡܢ ܩܠܝܠ ܐܡܪ ܠܟ: ܐܝܟܢܐ ܕܒܣܪܝܩܘܬܐ ܠܐ ܬܦܪܘܫ ܡܢ ܠܘܬܢ: ܘܐܢ ܫܦܪ ܠܟ ܐܝܠܝܢ ܕܐܡܪ ܐܢܐ ܠܟ ܥܠ ܗܕܐ ܐܝܬ ܠܟ ܥܡܢ ܘܐܦ ܐܚܪܢܝܬܐ: ܘܐܢ ܠܐ ܫܦܪ ܠܟ: ܚܢܢ ܕܝܠܢ ܕܠܐ ܚܣܡ ܐܡܪܢܢ܀

ܐܡܪ ܥܘܝܕܐ: ܐܦ ܐܢܐ ܨܒܐ ܛܒ ܐܢܐ ܕܐܫܡܥ ܘܐܬܛܦܝܣ ܡܛܠ ܕܗܕܐ ܡܠܬܐ ܠܐ ܗܘܬ ܡܢ ܐܢܫ ܐܚܪܢܐ ܫܡܥܬܗ: ܐܠܐ ܡܢ ܪܥܝܢܝ ܗܘ ܐܡܪܬܗ ܠܗܠܝܢ ܐܚܝ ܘܠܐ ܨܒܘ ܠܡܦܝܣܘܬܝ: ܐܠܐ ܐܡܪܝܢ ܕܗܝܡܢ ܠܟ ܒܗܝܡܢܘܬܐ: ܘܟܠ ܡܕܡ ܡܫܟܚ ܐܢܬ ܠܡܕܥ. ܘܐܢܐ ܠܐ ܡܫܟܚ ܐܢܐ ܠܡܗܝܡܢܘ ܐܠܐ ܐܢ ܐܬܛܦܝܣܬ܀

ܐܡܪ ܒܪܕܝܨܢ: ܠܐ ܗܘܐ ܥܘܝܕܐ ܒܠܚܘܕ ܠܐ ܨܒܐ ܠܡܗܝܡܢܘ: ܐܠܐ ܐܦ ܣܓܝܐܐ. ܡܛܠ ܕܗܝܡܢܘܬܐ ܠܝܬ ܒܗܘܢ ܐܦ ܠܐ ܠܡܬܛܦܝܣܘ ܡܫܟܚܝܢ: ܐܠܐ ܒܟܠܙܒܢ ܣܬܪܝܢ ܘܒܢܝܢ: ܘܡܫܬܟܚܝܢ ܣܪܝܩܝܢ ܡܢ

N 540 per tant, fill meu, hi ha alguna cosa en la teva ment sobre això que has preguntat, digues-nos-ho a tots. I si també a nosaltres ens plau, manifestarem el nostre acord amb tu; i si no ens plau, necessitat hi haurà per a nosaltres que et mostrem per què allò no ens plau. I si solament desitges conèixer aquest discurs, mentre no hi ha [encara] a la teva ment cap cosa sobre això, com un home que fa poc s'ha acostat als deixebles i que pregunta [sols] de fa poc, jo t'ho diré, a fi que sense profit no et separis de nosaltres. I si t'agrada el que et diré sobre això, amb nosaltres hi ha per a tu encara altres coses; i si no t'agraden, nosaltres, de part nostra, haurem parlat sense reticència.»

5. Avida va dir: «Jo també desitjo molt d'escoltar i de ser persuadit perquè aquest discurs no l'he sentit de cap altre home, sinó que de la meva ment l'he dit a aquests germans meus i ells no m'han pas volgut persuadir, sinó que diuen: "Creu amb fe i tu podràs conèixer tota cosa." Però jo no puc creure si no és que he estat persuadit.»

6. Bardesanes digué: «No és sols Avida que no vol creure sinó també molts [d'altres] perquè no hi ha fe en ells i tampoc no poden ser persuadits, sinó que en tot temps demoleixen i reconstrueixen i es troben arrasats de

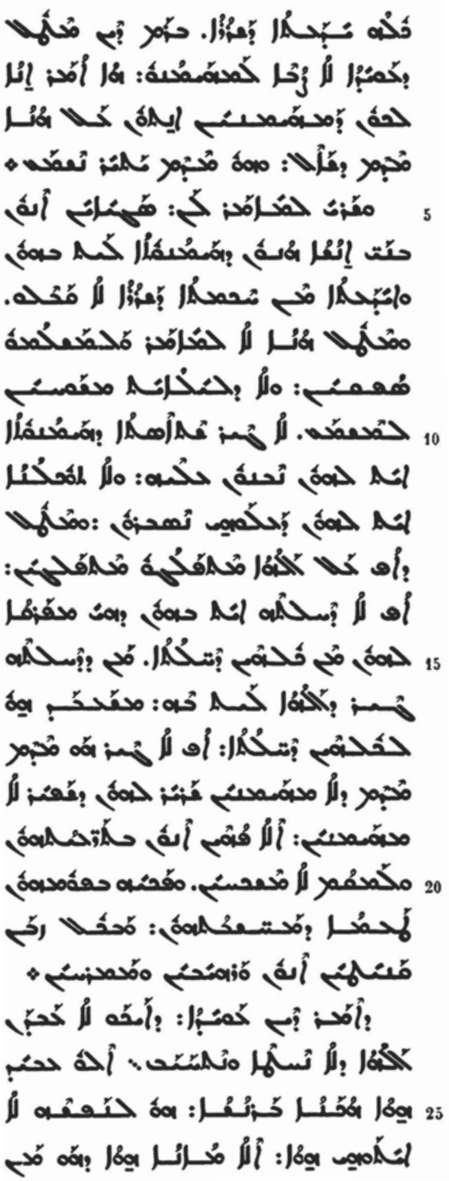

N 543 tota coneixença de la veritat. Però, atès que Avida no vol creure, vet aquí que parlaré a vosaltres que creieu sobre això de què ell pregunta, i ell escoltarà alguna cosa de més.»

7. I començà a dir-nos: «Són molts els fills de l'home que no tenen fe i que no han rebut la coneixença de la saviesa de la veritat. I per això no són capaços de parlar ni de transmetre (el coneixement) i no fan a penes brotar en ells per escoltar. De fet, no tenen el fonament de la fe sobre el qual puguin construir i no tenen confiança sobre la qual puguin esperar. I perquè també dubten profundament sobre Déu, tampoc no hi ha en ells el temor que els salvaria de tots els temors. Ja que el qui no té temor de Déu és esclau de tots els temors. Ja que també allò que no creuen —qualsevol cosa és segur per a ells que amb seguretat no ho creuen, sinó que van errants en els seus pensaments i romandre estables no poden. I és insípid en llur boca el sabor dels seus pensaments i en tot temps són temorosos, agitats i imprudents.»

[*Resposta a la primera qüestió d'Avida: Déu ha creat l'home lliure*]

8. Així doncs, sobre el que ha dit Avida: «Per què Déu no ens ha fet de manera que no pequéssim ni fóssim condemnats?» Si l'home hagués estat fet així, ell no seria [amo] de si mateix, sinó que seria un instrument d'aquell qui

 Tamid, 19 (2024), p. 331-372

ܕܡܕܒܪ ܠܗ. ܘܡܬܝܕܥܐ ܕܐܦ ܗܘ ܡܢ ܕܡܕܒܪ ܐܝܟܢܐ ܕܨܒܐ: ܗܘܐ ܡܕܒܪ ܠܗ ܐܘ ܠܛܒ ܐܘ ܠܒܝܫ. ܘܐܝܟܢܐ ܡܬܦܪܫ ܗܘܐ ܒܪܢܫܐ ܡܢ ܟܢܪܐ ܕܐܚܪܢ ܙܡܪ ܒܗ: ܐܘ ܡܢ ܡܪܟܒܬܐ ܕܐܚܪܢ ܡܕܒܪ ܠܗ. ܬܫܒܘܚܬܐ ܘܚܣܕܐ ܠܝܕ ܐܘܡܢܐ ܗܘ ܣܝܡܝܢ: ܘܠܐ ܗܘ ܟܢܪܐ ܝܕܥ ܡܕܡ ܕܡܙܕܡܪ ܒܗ: ܘܠܐ ܗܝ ܡܪܟܒܬܐ ܐܢ ܫܦܝܪ ܡܬܕܒܪܐ ܘܡܬܕܒܪܐ: ܐܠܐ ܡܐܢܐ ܐܢܘܢ ܕܥܒܝܕܝܢ ܠܬܫܡܫܬܐ ܕܗܘ ܡܢ ܕܐܝܬ ܠܗ ܝܕܥܬܐ. ܐܠܗܐ ܕܝܢ ܒܡܣܝܒܪܢܘܬܗ ܠܐ ܨܒܐ ܕܗܟܢܐ ܢܥܒܕܝܘܗܝ ܠܒܪܢܫܐ: ܐܠܐ ܒܚܐܪܘܬܐ ܐܘܪܒܗ ܡܢ ܣܓܝܐܬܐ ܘܫܘܝܬܐ ܘܐܫܘܝܗ ܥܡ ܡܠܐܟܐ. ܚܙܘ ܓܝܪ ܠܫܡܫܐ ܘܠܣܗܪܐ ܘܠܓܝܓܠܬܐ ܘܠܫܪܟܐ ܕܨܒܘܬܐ ܗܠܝܢ ܕܝܬܝܪܝܢ ܐܝܟ ܡܢܢ ܒܡܕܡ: ܕܠܐ ܐܬܝܗܒܬ ܠܗܘܢ ܚܐܪܘܬܐ ܕܢܦܫܗܘܢ: ܐܠܐ ܟܠܗܘܢ ܡܩܝܡܝܢ ܐܝܟ ܒܦܘܩܕܢܐ ܕܗܘ ܡܕܡ ܕܦܩܝܕ ܠܗܘܢ ܒܠܚܘܕ ܢܥܒܕܘܢ ܘܠܐ ܡܕܡ ܐܚܪܢ. ܠܐ ܓܝܪ ܫܡܫܐ ܡܡܠܠ ܐܡܪ: ܕܠܐ ܕܢܚ ܐܢܐ ܒܥܕܢܝ. ܘܠܐ ܣܗܪܐ ܕܠܐ ܡܫܬܚܠܦ ܐܢܐ: ܘܠܐ ܒܨܪ ܐܢܐ ܘܠܐ ܪܒܐ ܐܢܐ. ܘܠܐ ܚܕ ܡܢ ܟܘܟܒܐ ܐܡܪ ܕܠܐ ܕܢܚ ܐܢܐ: ܘܠܐ ܥܪܒ ܐܢܐ. ܘܠܐ ܝܡܐ ܕܠܐ ܛܥܢ ܐܢܐ ܐܠܦܐ: ܘܠܐ ܩܐܡ ܐܢܐ ܒܬܚܘܡܝ. ܘܠܐ ܛܘܪܐ ܕܠܐ ܡܩܘܝܢ ܒܐܬܪܘܬܐ ܕܐܬܬܣܝܡܢ ܒܗܘܢ. ܘܠܐ ܪܘܚܐ ܐܡܪܝܢ ܕܠܐ

N 544 el fes moure. I és cosa coneguda que també aquell el faria moure com voldria: el faria moure o vers el bé o vers el mal. I com, per tant, es distingiria l'home d'una cítara amb què un altre toca o d'un carro que un altre mena? La lloança i el blasme són posades en la mà de l'artista i la cítara no sap pas què és tocat amb ella ni el carro si és ben tirat o conduït, sinó que són instruments que són fets per a l'ús d'aquell que té el coneixement. Déu, però, no ha volgut fer així l'home, sinó per a la llibertat; l'ha magnificat més que moltes coses i l'ha fet igual als àngels. Esguardeu, en efecte, el sol i la lluna i l'esfera [celeste] i la resta de les coses que són més grans que nosaltres en alguna cosa: que no els ha estat donada la llibertat sobre si mateixos, sinó que tots són fixats al manament aquell que han de fer sols allò que els ha estat manat i no cap altra cosa. En efecte, el sol mai no diu: «Jo no traspuntaré en el meu temps»; ni la lluna: «Jo no canviaré [de fase], i no minvaré ni creixeré»; ni cap de les estrelles diu: «Jo no m'alçaré ni em pondré»; ni el mar: «Jo no portaré els vaixells ni m'estaré en els meus límits»; ni les muntanyes: «No romandrem en els llocs on hem estat posades»; ni els vents diuen: «No

ܢܫܒܢ. ܘܠܐ ܐܪܥܐ ܕܠܐ ܫܩܠܐ ܐܢܐ ܘܡܣܝܒܪܐ ܐܢܐ ܠܟܠ ܡܕܡ ܕܐܝܬ ܠܥܠ ܡܢܝ. ܐܠܐ ܟܠܗܝܢ ܨܒܘ̈ܬܐ ܥܒܕܢ ܘܡܫܬܥܒܕܢ ܠܚܕ ܦܘܩܕܢܐ. ܐܝܬܝܗܝܢ ܓܝܪ ܡܐܢ̈ܐ ܕܚܟܡܬܗ ܕܐܠܗܐ ܕܠܐ ܛܥܝܐ. ܐܠܘ ܓܝܪ ܟܠ ܡܕܡ ܡܫܡܫܘܬܐ ܡܫܡܫܢ ܗܘܐ: ܡܢ ܗܘ ܗܘܐ ܕܡܫܬܡܫ ܗܘܐ. ܘܐܠܘ ܟܠ ܡܕܡ ܡܫܬܡܫܢܘܬܐ ܡܫܬܡܫ ܗܘܐ ܡܢܘ ܗܘ ܕܡܫܡܫ ܗܘܐ. ܘܠܐ ܐܝܬܘܗܝ ܡܕܡ ܦܪܝܫ ܡܢ ܡܕܡ: ܡܕܡ ܓܝܪ ܕܚܕ ܗܘ ܘܦܘܪܫܢܐ ܠܝܬ ܠܗ: ܐܝܬܝܐ ܗܘ ܕܥܕܟܝܠ ܠܩܘܡܐ ܠܐ ܡܬܩܢ. ܐܠܐ ܐܝܠܝܢ ܕܡܬܒܥܝܢ ܠܬܫܡܫܬܐ ܐܬܡܣܪ ܒܫܘܠܛܢܐ ܕܒܪܢܫܐ. ܡܛܠ ܕܒܨܠܡ ܐܠܗܝܡ ܐܬܥܒܕ: ܡܛܠ ܗܢܐ ܐܬܝܗܒ ܠܗ ܗܠܝܢ ܒܛܝܒܘܬܐ ܕܢܫܡܫܘܢܝܗܝ ܥܕ ܙܒܢܐ: ܘܐܬܝܗܒ ܠܗ ܕܒܨܒܝܢ ܢܦܫܗ ܢܬܕܒܪ: ܘܟܠ ܕܡܫܟܚ ܠܡܥܒܕ: ܐܢ ܨܒܐ ܢܥܒܕܝܘܗܝ: ܘܐܢ ܠܐ ܨܒܐ ܠܐ ܢܥܒܕܝܘܗܝ: ܘܗܘ ܢܙܟܐ ܢܦܫܗ ܐܘ ܢܚܝܒ. ܐܠܘ ܓܝܪ ܐܬܥܒܕ ܗܘܐ ܐܝܟܢܐ ܕܠܐ ܢܫܟܚ ܠܡܥܒܕ ܒܝܫܬܐ ܕܠܐ ܢܬܚܝܒ ܒܗ: ܗܟܢܐ ܐܦ ܛܒܬܐ ܐܝܕܐ ܕܥܒܕ ܗܘܐ ܠܐ ܗܘܐ ܕܝܠܗ ܗܘܐ: ܘܠܡܙܕܕܩܘ ܒܗ ܠܐ ܡܫܟܚ ܗܘܐ. ܡܢ ܕܠܐ ܗܘܐ ܓܝܪ ܡܢ ܨܒܝܢܗ ܥܒܕ ܕܛܒ ܐܘ ܕܒܝܫ: ܙܕܩܘܬܗ ܘܚܝܒܘܬܗ ܒܓܕܐ ܗܝ ܗܘܬ ܡܢ ܕܡܥܒܕ ܠܗ ܩܝܡܐ.

ܡܛܠ ܗܢܐ ܢܬܚܙܐ ܠܟܘܢ ܕܛܝܒܘܬܗ ܗܝ ܕܐܠܗܐ ܣܓܝܬ ܠܘܬܗ

N 547 bufarem»; ni la terra: «Jo no portaré ni sostindré res del que hi ha sobre de mi», sinó que totes les coses obren i són subjectes a un manament, car són els instruments de la saviesa de Déu que no erra. Si, en efecte, tota cosa fos per a servir, qui seria aquell que seria servit? I si tota cosa fos per a ser servida, qui seria aquell qui serviria? No hi hauria cap cosa que es distingís d'una altra. Ja que el que és un i que no hi ha en ell diferència és un ésser que fins ara no ha estat constituït; però les coses que són necessàries per al [seu] servei han estat fixades sota el poder de l'home perquè a imatge d'Elohim [Déu] ha estat fet. Per això li han estat donades aquestes coses per benvolença perquè el serveixin fins a un temps [fixat]. I li ha estat donat de conduir-se per la seva pròpia voluntat, i tot el que pot fer, si ho vol, ho farà; i si no vol, no ho farà, i es justificarà a si mateix o es condemnarà. Ja que si hagués estat fet de manera que no pogués fer el mal a fi de no ser culpable en això, així mateix tampoc el bé que fes, no seria d'ell i no podria ser justificat en ell. En efecte, el qui fes el bé o el mal no per la seva voluntat, la seva justificació o la seva condemnació residirien en la fortuna del qui el faria actuar.

9. Per això, serà vist per vosaltres que la bondat de Déu ha abundat envers

ܒܪܢܫܐ: ܘܐܬܝܗܒܬ ܠܗ ܚܐܪܘܬܐ ܝܬܝܪ ܡܢ ܗܠܝܢ ܟܠܗܘܢ ܐܣܛܘܟܣܐ ܕܐܡܪܢ ܥܠܝܗܘܢ: ܕܒܗ ܒܚܐܪܘܬܐ ܢܙܕܕܩ ܢܦܫܗ ܘܢܬܕܒܪ ܐܠܗܐܝܬ: ܘܢܫܬܘܬܦ ܥܡ ܡܠܐܟܐ: ܗܢܘܢ ܕܐܦ ܗܢܘܢ ܚܐܪܘܬܐ ܕܢܦܫܗܘܢ ܐܝܬ ܠܗܘܢ. ܡܣܬܟܠܝܢܢ ܓܝܪ ܕܐܦ ܡܠܐܟܐ ܐܠܘ ܠܐ ܐܝܬ ܗܘܬ ܚܐܪܘܬܐ ܕܢܦܫܗܘܢ: ܠܐ ܡܫܬܘܬܦܝܢ ܗܘܘ ܥܡ ܒܢܬ ܐܢܫܐ ܘܠܐ ܚܛܝܢ ܗܘܘ ܘܠܐ ܢܦܠܝܢ ܗܘܘ ܡܢ ܐܬܪܘܬܗܘܢ. ܘܗܟܢܐ ܡܢ ܟܠ ܐܚܪܢܐ ܐܝܠܝܢ ܕܥܒܕܘ ܨܒܝܢܐ ܕܡܪܗܘܢ ܒܡܫܠܛܢܘܬ ܢܦܫܗܘܢ ܐܬܪܝܡܘ ܘܐܬܩܕܫܘ ܘܢܣܒܘ ܡܘܗܒܬܐ ܪܘܪܒܬܐ. ܟܠ ܡܢ ܕܐܝܬܘܗܝ ܓܝܪ ܠܟܠ ܡܪܝܐ ܕܟܠ ܣܢܝܩ: ܘܠܡܘܗܒܬܗ ܣܟܐ ܠܝܬ ܠܗܝܢ. ܕܥܘ ܕܝܢ ܕܐܦ ܗܠܝܢ ܕܐܡܪܬ ܕܡܬܕܒܪܢ ܕܒܦܘܩܕܢܐ ܡܫܬܥܒܕܢ: ܠܐ ܗܘܐ ܓܡܝܪܐܝܬ ܓܠܝܙܢ ܡܢ ܟܠܗ ܚܐܪܘܬܐ: ܘܡܛܠ ܗܢܐ ܒܝܘܡܐ ܐܚܪܝܐ ܟܠܗܝܢ ܡܬܩܪܒܢ ܠܕܝܢܐ.

ܐܡܪܬ ܠܗ: ܘܐܝܟܢܐ ܐܝܠܝܢ ܕܡܬܕܒܪܢ ܐܝܟ ܡܬܕܝܢܝܢ. ܐܡܪ ܠܝ: ܠܐ ܗܘܐ ܒܗܕܐ ܕܡܬܕܒܪܝܢ: ܐܘ ܦܝܠܝܦܘܣ: ܡܬܕܝܢܝܢ ܐܣܛܘܟܣܐ: ܐܠܐ ܒܗܝ ܕܡܫܠܛܝܢ: ܠܐ ܓܝܪ ܡܫܬܪܝܢ ܐܝܬܝܐ ܡܢ ܟܝܢܗܘܢ ܐܡܬܝ ܕܡܬܩܢܝܢ. ܐܠܐ ܡܢ ܚܝܠܐ ܕܬܩܢܘܬܗܘܢ ܕܒܨܝܪ ܒܚܘܠܛܢܐ ܕܚܕ ܥܡ ܚܕ: ܘܡܫܬܥܒܕܝܢ ܠܚܝܠܐ

N 548 l'home. La llibertat li fou donada més que a tots aquests elements sobre els quals hem parlat, a fi que, per la llibertat, es justifiqui a si mateix i es condueixi divinament, s'uneixi als àngels, ells que també tenen llibertat d'ells mateixos. Car comprenem que els àngels, si no haguessin tingut la llibertat d'ells mateixos, no s'haurien pas unit sexualment amb les filles dels homes i no haurien pecat i no haurien caigut dels seus llocs. Així doncs, els altres, aquells qui han fet la voluntat del seu Senyor, pel seu lliure albir, han estat exaltats i santificats i han rebut grans dons. Ja que tot el que existeix té necessitat del Senyor de tot i no hi ha fi per als seus dons. Sapigueu, però, que també les coses que he dit que són subjectes als manaments, no són pas completament privades de tota llibertat: per això, el darrer dia, totes seran portades a judici.

10. Jo li dic: «I com el que és determinat pot ser jutjat?» Em va dir: «No és pas pel fet que són fixats, oh Felip, que els elements seran jutjats, sinó en tant que tenen poder. Ja que els ens no són pas privats de la seva natura quan són fixats [en l'existència], sinó [en relació] de la força de la seva exactitud, disminuïda en la barreja de l'un amb l'altre, i són sotmesos al poder

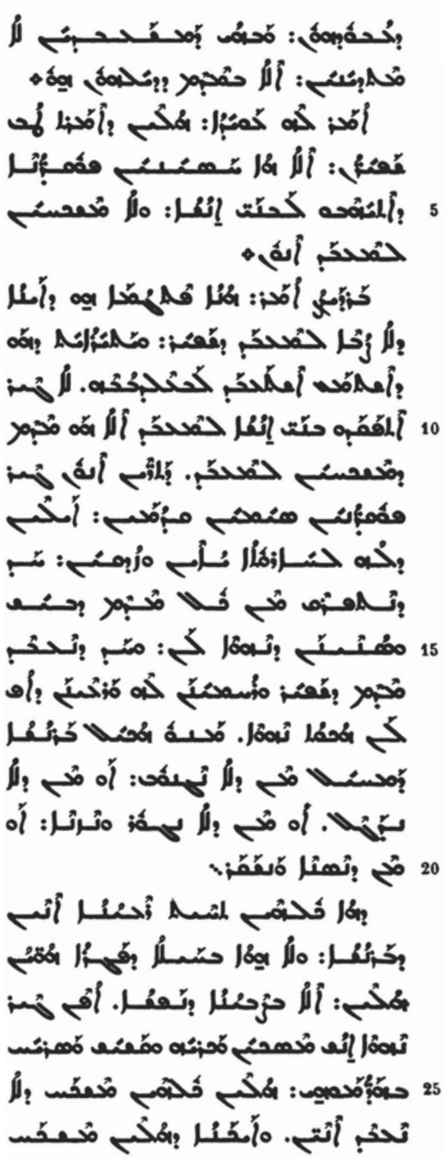

N 551 del seu Creador. I en allò que són subjectes, no seran jutjats, sinó en allò que els és propi.

[*Objecció d'Avida sobre la impossibilitat de complir els manaments de Déu i resposta de Bardesanes*]

11. Avida li digué: «El que has dit és molt bell, però, vet aquí que els manaments donats als fills de l'home són difícils i no poden complir-los.»

Bardesanes diu: «Aquesta resposta és la de qui no vol fer el que és bo. I especialment d'aquell qui ha obeït i s'ha sotmès al seu enemic, car no ha estat pas manat als fills de l'home de fer [alguna cosa], sinó allò que poden fer. Ja que dos són els manaments posats davant nostre, que són adequats per a la llibertat i convenients: l'un, que ens allunyem de tot el que és dolent i que detestaríem que fos per a nosaltres; i l'altre, que fem el que és bo i que nosaltres estimem i nosaltres estem contents que també per a nosaltres així sigui. Qui és, doncs, el fill de l'home que és massa dèbil a fi de no robar, o de no mentir o de no cometre adulteri o de fornicar, d'odiar o d'enganyar?

12. Vet aquí que totes aquestes coses són sota de la ment del fill de l'home, i no és en la força del cos que són aquestes sinó en la voluntat de l'ànima. Ja que fins i tot un home pobre, malalt o vell o esguerrat en els seus membres, totes aquestes coses pot [fer] que no siguin fetes i així com pot [fer] que aquestes coses

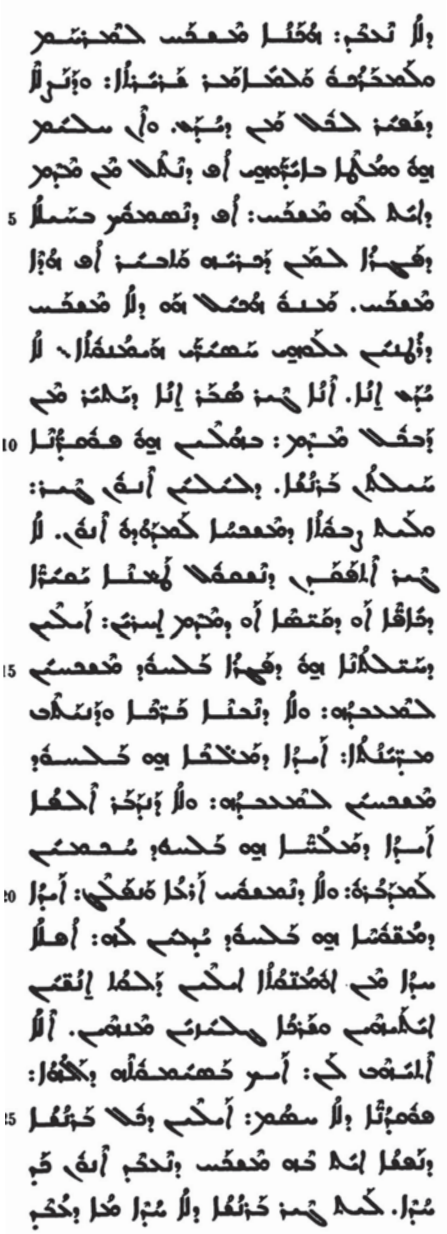

N 552 no es facin; així mateix pot estimar i beneir i dir la veritat i pregar per al bé de tots els qui coneix; i si es troba bé i té possibles a les seves mans, també pot donar de les coses que té; també sostenir amb la força del seu cos el qui és malalt i destrossat, també això ho pot [fer]. Qui és, doncs, aquell qui no pot [fer], contra el qual murmuren els mancats de fe, jo no ho sé. Ja que, jo penso que més que en qualsevol [altra] cosa, el fill de l'home és fort en aquests manaments, ja que són fàcils i no hi ha cosa que pugui pertorbar-los. Car no ens ha estat pas ordenat d'aixecar càrregues pesades de pedres o de fusta o d'alguna altra cosa, cosa que sols els de cos fort poden fer; ni de construir fortaleses, ni de fundar ciutats, cosa que sols els reis poden fer; ni de pilotar una nau, cosa que sols [poden] els mariners experts per pilotar; ni de mesurar la terra i dividir-la, cosa que sols els agrimensors saben; tampoc [de practicar] una de les arts que són amb [alguns] homes i que la resta en són privats. Però, ens han estat donats, segons la benignitat de Déu, uns manaments que no [tenen] emulació, que tot fill d'home que tingui ànima en ell pot complir tot alegrant-se. Ja que no hi ha cap fill d'home que no s'alegri quan fa

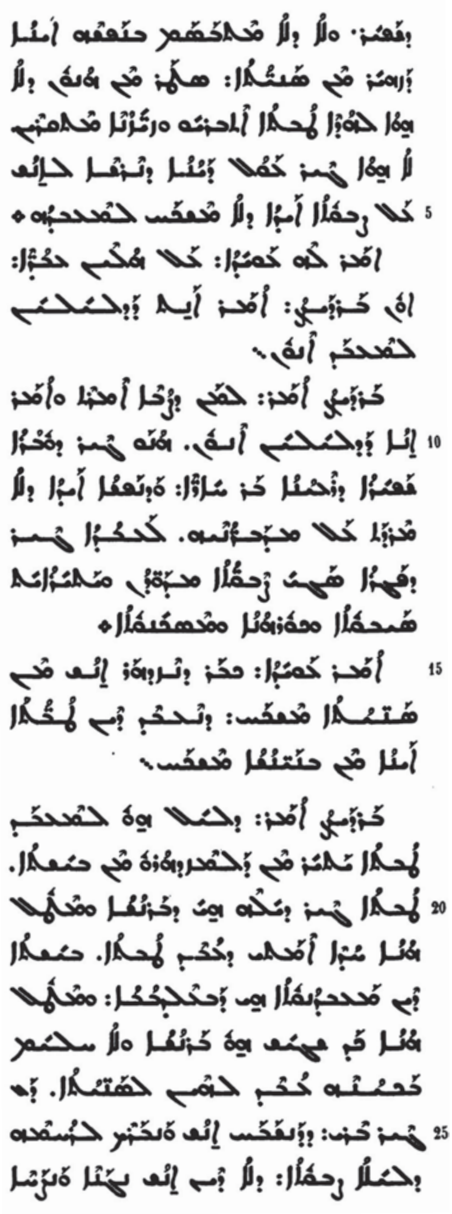

N 555 el que és bo; i no n'hi ha cap que no gaudeixi en la seva ànima quan ha tingut compte amb les coses odioses, fora d'aquells que no han estat creats per a aquest bé i que són anomenats «julls». Ja que, no seria injust el jutge que culparia un home per una cosa que no podria fer?

13. Li va dir Avida: «Sobre aquestes accions, oh Bardesanes, afirmes tu que són fàcils de fer?»

Bardesanes diu: «Per al qui vol, he dit i dic jo que són fàcils, ja que aquesta és la bona direcció de la ment lliure i de l'ànima que no s'ha revoltat contra els seus guies. Car per a l'activitat del cos, moltes són les coses que la pertorben, i especialment la vellesa, la malaltia i la pobresa.»

Avida diu: «Potser guardar-se de les coses odioses, un home pot [ferho], però fer les bones, qui entre els fills de l'home pot [fer-ho]?»

14. Bardesanes diu: «És més fàcil fer el bé que guardar-se del mal. Ja que el bé és propi del fill de l'home i per això s'alegra quan fa el bé; però el mal és l'obra de l'enemic, i per això quan el fill de home està trasbalsat i no està sa segons la seva natura fa aquelles coses odioses. Sàpigues, doncs, fill meu, que és una cosa fàcil per a un home lloar o beneir el seu amic, però per a un home no blasmar ni injuriar

ܠܡܢ ܕܣܢܐ: ܠܐ ܗܘܐ ܕܚܠܐ: ܒܪܡ ܐܦ ܡܫܟܚܢܐ ܕܬܗܘܐ. ܘܐܡܬܝ ܕܥܒܕ ܐܢܫ ܕܫܦܝܪ: ܒܣܝܡ ܗܘ ܪܥܝܢܗ ܘܫܠܝܐ ܬܐܪܬܗ: ܘܪܘܐ ܕܟܠ ܐܢܫ ܢܚܙܝܘܗܝ ܠܥܒܕܘܗܝ. ܐܡܬܝ ܕܐܢܫ ܕܝܢ ܡܣܟܠ ܘܡܒܐܫ: ܕܠܝܚ ܗܘ ܘܡܫܓܫ ܘܡܠܐ ܚܡܬܐ ܘܪܘܓܙܐ: ܘܡܬܬܒܪ ܒܢܦܫܗ ܘܒܦܓܪܗ: ܘܟܕ ܒܗܢܐ ܪܥܝܢܐ ܩܐܡ: ܠܐ ܒܣܡ ܠܗ ܐܢܫ ܐܢܫܐ ܠܡܬܚܙܝܘ. ܘܗܠܝܢ ܕܚܕܐ ܒܗܝܢ ܐܦ ܬܫܒܘܚܬܐ ܘܒܘܪܟܬܐ ܐܬܝܢ ܠܒܬܪܗܝܢ: ܡܣܬܠܩܢ ܡܢ ܠܘܬܗ. ܒܬܪ ܗܠܝܢ ܕܝܢ ܕܫܓܝܫ ܒܗܝܢ ܘܕܠܝܚ: ܐܬܝܐ ܠܘܛܬܐ ܕܡܘܟܐܢܐ. ܐܠܐ ܒܪ ܐܢܫ ܢܐܡܪ: ܕܐܦ ܣܟܠܐ ܡܬܢܝܚܝܢ ܟܕ ܥܒܕܝܢ ܨܒܘܬܐ ܛܢܦܬܐ. ܐܠܐ ܠܐ ܟܕ ܥܒܕܝܢ ܠܗܝܢ: ܘܠܐ ܟܕ ܡܫܬܒܚܝܢ: ܘܠܐ ܥܠ ܣܒܪܐ ܛܒܐ: ܘܠܐ ܗܝ ܒܣܝܡܘܬܐ ܡܟܬܪܐ ܒܗܘܢ. ܐܚܪܬܝ ܗܝ ܓܝܪ ܢܝܚܐ ܕܗܘܐ ܒܚܠܝܡܘܬܐ ܥܠ ܣܒܪܐ ܛܒܐ: ܘܐܚܪܬܝ ܗܝ ܢܝܚܐ ܕܟܪܝܗܘܬܐ ܕܗܘܐ ܥܠ ܣܒܪܐ ܒܝܫܐ. ܐܚܪܬܝ ܗܝ ܓܝܪ ܪܓܬܐ ܘܐܚܪܬܝ ܚܘܒܐ: ܘܐܚܪܬܝ ܪܚܡܘܬܐ ܘܐܚܪܬܝ ܚܒܪܘܬܐ: ܘܦܫܝܩܐܝܬ ܡܫܟܚܝܢܢ ܠܡܣܬܟܠܘ ܕܙܝܦܗ ܕܪܚܡܬܐ ܪܓܬܐ ܡܬܩܪܝܐ. ܘܟܕ ܕܐܝܬ ܢܝܚܐ ܕܫܥܬܐ ܐܝܬ ܒܗ: ܐܠܐ ܦܪܝܫܐ ܪܚܝܩܐ ܡܢ ܪܚܡܬܐ ܕܫܪܪܐ: ܗܝ ܕܢܝܚܗ ܠܥܠܡ ܠܐ ܡܬܚܒܠܐ ܘܠܐ ܡܫܬܪܝܐ.

N 557 el qui odia, no és pas fàcil, però, amb tot, pot ser. Quan un home fa el que és bo, és dolça la seva ment i estable la seva consciència i està content que tot home vegi la seva obra. Però quan un home peca i fa mal, agitat i trasbalsat i ple d'ira i enuig, i trencat en la seva ànima i en el seu cos, i quan es troba en aquest estat de ment, no està content de ser vist per cap home. I les coses en què s'alegrava, que també la lloança i la benedicció venien darrere d'elles, són rebutjades per ell; però després d'aquestes coses que [hi ha] trasbals i agitació en elles, ve la maledicció del blasme. Però algun fill d'home dirà que també els necis estan satisfets quan fan accions impures; però no quan les fan, i no quan són lloats, i no per bona esperança; i aquesta dolçor no roman en ells. Una, en efecte, és la satisfacció de qui [es troba] en salut per una bona esperança; i una altra la satisfacció de la malaltia que és (fonamentada) sobre una mala esperança. Un, en efecte, és el desig i un altre l'amor; una l'amistat i una altra la companyonia [dolenta]. I fàcilment hem de comprendre que la falsificació de l'amor és anomenada desig, i tot i que hi hagi en ella una satisfacció per un moment, és però molt allunyada de l'amor de veritat, la satisfacció del qual per sempre no es corromp ni es dissol.»

ܐܡܪ ܐܢܐ ܠܗ: ܕܗܟܢܐ ܠܟܡ ܬܘܒ ܐܡܪ ܗܘܐ ܐܘܝܕܐ ܗܢܐ ܕܡܢ ܟܝܢܗ ܗܘ ܡܣܟܠ ܒܪܢܫܐ: ܐܠܘ ܠܐ ܓܝܪ ܡܬܩܢ ܗܘܐ ܠܡܣܟܠܘ: ܠܐ ܡܣܟܠ ܗܘܐ.

ܒܪܕܝܨܢ ܐܡܪ: ܐܠܘ ܟܠܗܘܢ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܚܕ ܥܒܕ ܥܒܕܝܢ ܗܘܘ: ܘܒܚܕ ܪܥܝܢ ܡܫܬܡܫܝܢ ܗܘܘ: ܝܕܝܥܐ ܗܘܬ ܕܨܒܘܬܐ ܕܟܝܢܗܘܢ ܗܘ ܡܕܒܪ ܗܘܐ ܠܗܘܢ: ܘܠܝܬ ܗܘܬ ܠܗܘܢ ܚܐܪܘܬܐ ܗܕܐ ܕܐܡܪܬ ܠܟܘܢ. ܒܪܡ ܕܝܢ ܕܬܣܬܟܠܘܢ ܡܢܘ ܟܝܢܐ ܘܡܢܐ ܗܝ ܚܐܪܘܬܐ: ܐܘܣܦ ܠܡܐܡܪ ܠܟܘܢ: ܟܝܢܗ ܕܒܪܢܫܐ ܗܢܘ ܕܢܬܝܠܕ ܘܢܪܒܐ ܘܢܩܘܡ ܒܩܘܡܬܐ ܘܢܘܠܕ ܘܢܣܒ: ܟܕ ܐܟܠ ܘܟܕ ܫܬܐ ܘܟܕ ܕܡܟ ܘܟܕ ܡܬܬܥܝܪ ܘܢܡܘܬ. ܗܠܝܢ ܡܛܠ ܕܕܟܝܢܐ ܐܢܝܢ: ܒܟܠܗܘܢ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܐܝܬܝܗܝܢ: ܘܠܐ ܒܟܠܗܘܢ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܒܠܚܘܕ: ܐܠܐ ܐܦ ܒܟܠܗܝܢ ܚܝܘܬܐ ܕܢܦܫܐ ܐܝܬ ܒܗܝܢ: ܘܡܢܗܝܢ ܐܦ ܒܐܝܠܢܐ: ܗܢܐ ܓܝܪ ܥܒܕܐ ܗܘ ܕܦܘܣܝܣ: ܕܟܠܡܕܡ ܥܒܕܐ ܘܒܪܝܐ ܘܡܩܝܡܐ ܐܝܟܢܐ ܕܐܬܬܣܝܡ. ܡܫܬܟܚ ܕܝܢ ܗܘ ܟܝܢܐ ܟܕ ܢܛܝܪ ܒܚܝܘܬܐ ܐܦ ܒܥܒܕܝܗܝܢ. ܐܪܝܐ ܓܝܪ ܒܣܪܐ ܐܟܠ ܡܢ ܟܝܢܗ: ܘܡܛܠ ܗܢܐ ܟܠܗܘܢ ܐܪܝܘܬܐ ܐܟܠܝܢ ܒܣܪܐ ܐܦ. ܘܢܩܝܐ ܥܣܒܐ ܗܘ ܐܟܠܐ: ܘܡܛܠ ܗܢܐ ܟܠܗܝܢ ܢܩܘܬܐ ܐܟܠܢ ܥܣܒܐ

N 559 [*Una altra objecció d'Avida: l'home comet pecat per raó de la seva natura*]

15. Jo li vaig dir: «Així de nou deia Avida: això és de la seva natura que el fill de l'home peca; ja que si no fos naturalment constituït per a pecar, no pecaria pas.»

Bardesanes va dir: «Si tots els fills de l'home fessin una [mateixa] obra i d'una [mateixa] manera de pensar fessin ús, seria evident la cosa a què la seva natura els condueix i que no hi ha per a ells aquesta llibertat de què us he parlat. Però, amb tot, perquè comprengueu què és la natura i què és la llibertat, jo afegiré [coses] per dir-vos. La natura del fill de l'home és aquesta: que neixi, que creixi, que tingui estatura, que engendri, que envelleixi, menjant i bevent, dormint i vetllant, i que mori. Aquestes coses, pel fet que són de la natura són en tots els fills de l'home, i no sols en tots els fills de l'home sinó també en tots els animals que tenen en ells ànima; i d'aquestes també [algunes] en els arbres. Aquesta és, en efecte, l'obra de la natura [*physis*], que fa, crea i fa subsistir tota cosa tal com ha estat ordenada. La natura, així, es troba preservada en els animals també en el seu obrar. El lleó, en efecte, menja carn [per raó] de la seva natura, i per això tots els lleons mengen carn. I l'ovella menja herba i per això totes les ovelles mengen herba.

ܗܟܢ. ܘܕܒܘܪܝܬܐ ܕܒܫܐ ܗܘ ܥܒܕܐ ܕܡܢܗ ܡܬܬܪܣܝܐ: ܡܛܠ ܗܢܐ ܥܒܕܢ ܕܒܘܪ̈ܝܬܐ ܟܠܗܝܢ ܕܒܫܐ ܗܟܢ. ܫܘܫܡܢܐ ܐܨܦ ܠܗ ܙܘܕܐ ܒܩܝܛܐ ܕܡܢܗ ܬܬܬܪܣܐ ܒܣܬܘܐ: ܘܡܛܠ ܗܢܐ ܟܠܗܘܢ ܫܘܫܡ̈ܢܐ ܥܒܕܢ ܗܟܢ. ܘܥܩܪܒܐ ܒܥܘܩܣܗ ܡܚܐ ܠܡܢ ܕܠܐ ܐܒܫܗ: ܘܗܟܢܐ ܟܠܗܘܢ ܥܩܪ̈ܒܐ ܡܚܝܢ: ܘܟܠܗܘܢ ܚܝܘ̈ܬܐ ܢܛܪܝܢ ܟܝܢܗܘܢ: ܘܠܐ ܐܟܠܝܢ ܒܣܪܐ ܐܟ̈ܠܝ ܥܣܒܐ: ܘܠܐ ܐܟܠܝܢ ܥܣܒܐ ܐܟ̈ܠܝ ܒܣܪܐ.

ܒܢ̈ܝ ܐܢܫܐ ܕܝܢ ܠܐ ܗܘܐ ܗܟܢܐ ܡܬܕܒܪܝܢ: ܐܠܐ ܒܡ̈ܕܡܐ ܕܦܓܪ̈ܝܗܘܢ ܢܛܪܝܢ ܟܝܢܐ ܐܝܟ ܚܝܘ̈ܬܐ: ܒܡ̈ܕܡܐ ܕܝܢ ܕܪ̈ܥܝܢܝܗܘܢ ܡܕܡ ܕܨܒܝܢ ܥܒܕܝܢ: ܐܝܟ ܒܢ̈ܝ ܚܐܪܘܬܐ ܘܡܫܠܛܢܘܬܐ: ܘܐܝܟ ܕܒܕܡܘܬܐ ܕܐܠܗܐ. ܐܝܬ ܓܝܪ ܡܢܗܘܢ ܕܒܣܪܐ ܗܘ ܐܟܠܝܢ ܘܠܠܚܡܐ ܠܐ ܡܬܩܪܒܝܢ: ܘܐܝܬ ܡܢܗܘܢ ܕܦܪܫܝܢ ܡܐܟܘܠܬܐ ܕܒܣܪܐ: ܘܐܝܬ ܡܢܗܘܢ ܕܐܦܠܐ ܒܣܪ ܕܚܝܘܬܐ ܕܢܦܫܐ ܐܝܬ ܠܗ ܠܐ ܐܟܠܝܢ. ܘܐܝܬ ܡܢܗܘܢ ܕܡܬܚܠܛܝܢ ܥܡ ܐܡܗܬܗܘܢ ܘܥܡ ܐܚܘܬܗܘܢ ܘܥܡ ܒܢܬܗܘܢ: ܘܐܝܬ ܕܠܢܫ̈ܐ ܕܝܠܗܘܢ ܠܐ ܡܬܩܪܒܝܢ. ܘܐܝܬ ܕܬܒܥܝܢ ܢܦܫܗܘܢ ܐܝܟ ܐܪ̈ܝܘܬܐ ܘܐܝܟ ܢܡܪ̈ܐ: ܘܐܝܬ ܕܡܚܝܢ ܠܡܢ ܕܠܐ ܐܣܟܠ ܒܗܘܢ ܐܝܟ ܥܩܪ̈ܒܐ: ܘܐܝܬ ܕܡܬܕܒܪܝܢ ܐܝܟ ܥܢ̈ܐ: ܘܠܡܕܒܪ̈ܢܝܗܘܢ ܠܐ ܡܗܪܝܢ. ܐܝܬ ܕܒܟܐܢܘܬܐ ܡܬܕܒܪܝܢ:

N 560 L'abella fa la mel de la qual es nodreix, per això totes les abelles fan mel. La formiga emmagatzema queviures a l'estiu i es nodreix d'aquests a l'hivern i per això totes les formigues fan això. L'escorpí, amb el seu agulló, fereix el qui no li ha fet mal, i així tots els escorpins fereixen. I tots els animals conserven la seva natura: els qui mengen carn, no mengen farratge i els qui mengen farratge no mengen carn.

16. «Els fills de l'home, però, no es comporten així, sinó que en les coses dels seus cossos guarden la natura com els animals, però en les coses de les seves ments, fan el que volen, com a fills de la llibertat i del poder, i a semblança de Déu. En efecte, n'hi ha d'ells que mengen carn i no s'apropen al pa; n'hi ha que fan distinció en els menjars de carn; n'hi ha que no mengen cap carn d'un animal que té ànima en ell. N'hi ha que s'uneixen amb les seves mares i amb les seves germanes i amb les seves filles; i n'hi ha que no s'acosten a les seves mateixes dones. N'hi ha que vengen les seves ànimes com lleons i com lleopards. N'hi ha que fan mal als qui no els han fet cap mal, com els escorpins, i n'hi ha que es deixen menar com les ovelles i no fan mal als qui els menen. N'hi ha que es comporten amb bondat

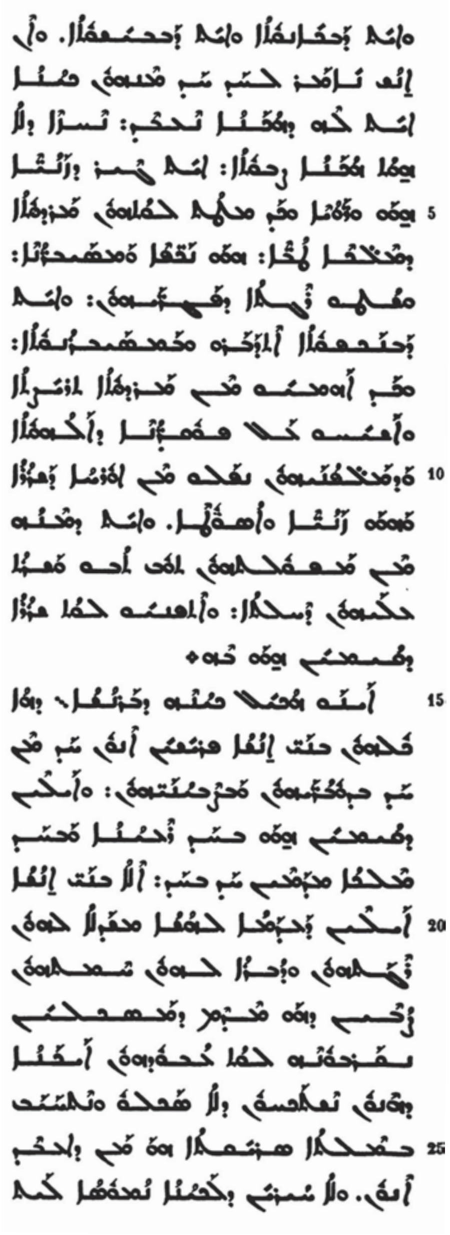

N 563 i n'hi ha [que es comporten] amb justícia i n'hi ha amb maldat. I si un home diu: «cadascun d'ells té una natura que així fa», que vegi que la cosa no és pas així. N'hi ha, en efecte, que eren fornicadors i embriacs i quan els va arribar la disciplina dels bons consells, van esdevenir castos i continents i van menysprear el desig de llurs cossos. I n'hi ha que s'havien comportat amb castedat i continència, i quan es van apartar de la recta disciplina i van tractar amb menyspreu els manaments de la divinitat i dels seus mestres, van caure del camí de la veritat i van esdevenir fornicadors i pròdigs. I n'hi ha que, de nou, [després] de la seva caiguda, es van penedir i es va establir sobre ells el temor i van retornar a la veritat en què havien estat.

17. »Quina és, doncs, la natura del fill de l'home? Vet aquí que tots els fills de l'home es distingeixen els uns dels altres pels seus comportaments i pels seus desigs, i aquells qui romanen en un [mateix] pensament i en un [mateix] consell s'assemblen l'un a l'altre; però els fills de l'home que, fins ara, el seu desig sedueix i la seva passió condueix, volen que, el que fan com a pecat, atribuir-ho al seu creador a fi que ells siguin trobats que no han pecat i que sigui culpable, per una paraula vana, aquell qui els ha fet obrar. I no veuen que la natura no té llei.

ܠܗ. ܠܐ ܓܝܪ ܐܢܫ ܡܬܚܝܒܐ ܠܟܝܢܐ ܐܪܝܟ ܒܩܘܡܬܗ ܐܘ ܙܥܘܪ ܐܘ ܚܘܪ ܐܘ ܐܘܟܡ ܐܘ ܕܪܘܪܒܢ ܥܝܢܘܗܝ ܐܘ ܙܥܘܪܢ: ܐܘ ܚܣܝܪ ܡܢ ܗܕܡܐ ܕܦܓܪܐ: ܐܠܐ ܡܬܚܝܒܐ ܐܢ ܓܢܒ ܐܘ ܕܓܠ ܐܘ ܥܒܕ ܢܟܠܐ: ܐܘ ܡܣܡܡ ܐܘ ܡܨܥܪ ܐܘ ܥܒܕ ܐܝܟ ܕܗܠܝܢ ܕܡܕܡܝܢ. ܗܐ ܡܢ ܗܪܟܐ ܡܬܚܙܝܐ ܕܗܢܐ ܕܐܝܠܝܢ ܕܠܐ ܗܘܝ ܒܐܝܕܝܢ ܐܠܐ ܡܢ ܟܝܢܐ ܗܘܝ ܠܢ: ܠܐ ܡܬܚܝܒܝܢ ܚܢܢ ܒܗܝܢ ܘܐܦܠܐ ܡܙܕܕܩܝܢ ܒܗܝܢ. ܐܝܠܝܢ ܕܝܢ ܕܒܚܐܪܘܬܐ ܕܢܦܫܢ ܥܒܕܝܢܢ ܠܗܝܢ: ܐܢ ܫܦܝܪܢ ܐܢܝܢ: ܒܗܝܢ ܙܕܝܩܝܢ ܘܡܫܬܒܚܝܢܢ: ܘܐܢ ܣܢܝܢ ܐܢܝܢ: ܒܗܝܢ ܚܝܒܝܢܢ ܘܡܬܓܢܝܢܢ܀

ܬܘܒ ܫܐܠܢܝܗܝ ܘܐܡܪܢ ܠܗ: ܕܐܝܬ ܐܚܪܢܐ ܕܐܡܪܝܢ ܕܡܢ ܦܘܩܕܢܐ ܗܘ ܕܚܠܩܐ ܡܬܕܒܪܝܢ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܙܒܢܝܢ ܣܢܝܐܝܬ ܘܙܒܢܝܢ ܫܦܝܪܐܝܬ܀

ܐܡܪ ܠܢ: ܐܦ ܐܢܐ: ܐܘ ܦܝܠܝܦܘܣ ܘܒܪ ܝܡܐ: ܝܕܥ ܐܢܐ ܕܐܝܬ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܗܠܝܢ ܕܡܬܩܪܝܢ ܟܠܕܝܐ. ܘܗܢܘܢ ܐܚܪܢܐ ܕܠܗ ܠܗܕܐ ܐܘܡܢܘܬܐ ܕܡܕܥܬܐ ܪܚܡܝܢ ܐܝܟܢܐ ܕܐܦ ܐܢܐ ܙܒܢܝܢ ܪܚܡ ܗܘܝܬ ܠܗ. ܐܡܝܪ ܠܝ ܓܝܪ ܒܕܘܟܬܐ ܐܚܪܬܐ: ܕܢܦܫܐ ܗܝ ܢܦܫܐ ܕܒܪܢܫܐ ܪܓܝܓܐ ܕܢܬܝܕܥ ܡܕܡ ܕܣܓܝܐܐ ܠܐ ܝܕܥܝܢ: ܘܗܢܘܢ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܡܬܪܥܝܢ

N 564 En efecte, cap home no és blasmat perquè és llarg en la seva estatura o menut, blanc o negre, o [perquè] té els ulls grans o petits, o per un dels defectes del cos; sinó que és blasmat si és un lladre o un mentider, si comet enganys o enverina, o injuria o fa alguna cosa semblant a aquestes. Així doncs, d'aquí es pot veure [pel que fa a] aquelles coses que no són en les nostres mans, sinó que de la natura són per a nosaltres, no som condemnats per aquestes, ni tampoc som justificats per aquestes. Però, per aquelles que fem per la llibertat de la nostra ànima, si són bones, per elles som justificats i lloats; i si són odioses, per elles som condemnats i blasmats.»

[*Una nova qüestió: el mal i el pecat venen del destí?*] 18. De nou el vam interrogar i li vam dir: «N'hi ha d'altres que diuen que per un decret del destí són conduïts els fills de l'home, a vegades de manera odiosa i a vegades de manera bona.»

[*Resposta de Bardesanes*] Ens va dir: «També jo, oh Felip i Bar Yomo, sé que hi ha aquests fills de l'home que són anomenats caldeus i aquells altres que estimen la coneixença d'aquest art, que també jo en un temps havia estimat. Ha estat dit, en efecte, per mi, en un altre lloc, que l'ànima del fill de l'home desitja que sigui conegut el que molts no coneixen; i aquests homes pensen

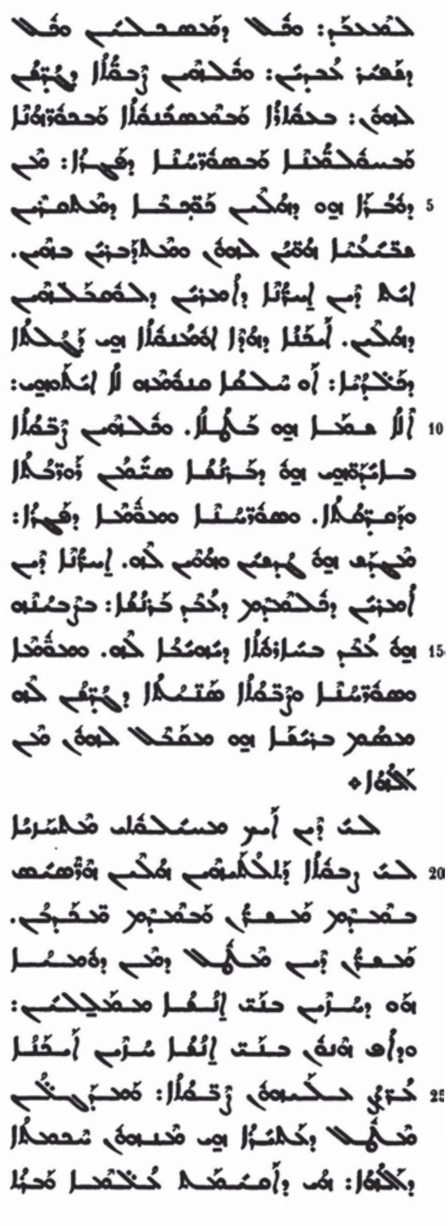

N 567 [poder] fer-ho. I en tot el que pequen, i tot el que fan de bo, i totes les coses que els passen en riquesa i en pobresa, en malalties, en salut, en defectes del cos [pensen que] són per a ells del govern d'aquests estels que són anomenats "els Set" i que són menats per ells. N'hi ha d'altres que diuen el contrari d'aquestes coses [precedents], com que aquest art és la mentida dels caldeus o que el destí no existeix en si mateix, sinó que és un nom buit i que totes les coses són posades en les mans del fill de l'home, les grans i les petites, i que les deformitats i els defectes del cos s'esdevenen per casualitat. Altres, però, diuen que tot el que fa el fill de l'home, ho fa per la seva voluntat, per la llibertat que li és donada, i que els defectes i les deformitats, i les coses odioses que li esdevenen, ell les rep [com] un càstig de Déu.

19. »Però, per mi, segons [la mesura de] la meva feblesa, em sembla la cosa que aquestes tres opinions són en part veritables i en part mentideres. Són veritables perquè és per l'aparença del que els fills de l'home veuen, que parlen; i també aquests fills de l'home veuen com les coses es produeixen sobre ells. I menteixen perquè és més rica que ells la saviesa de Déu, aquella que ha establert els mons, ha creat

ܐܢܫܐ ܘܬܩܢ ܡܕܒܪܢܐ܆ ܘܝܗܒ ܠܟܠܗܝܢ ܨܒܘܬܐ ܡܫܠܛܢܘܬܐ ܕܙܕܩܐ ܠܚܕܐ ܚܕܐ ܡܢܗܝܢ. ܐܡܪ ܐܢܐ ܕܝܢ ܕܐܝܬ ܠܗܘܢ ܗܢܐ ܫܘܠܛܢܐ ܠܐܠܗܐ ܘܡܠܐܟܐ ܘܫܠܝܛܢܐ ܘܡܕܒܪܢܐ ܘܠܐܣܛܘܟܣܐ ܘܒܢܝ ܐܢܫܐ ܘܚܝܘܬܐ܆ ܘܟܠܗܘܢ ܗܠܝܢ ܛܟܣܐ ܕܐܡܪܬ ܠܟܠܗܘܢ܆ ܠܐ ܗܘܐ ܒܟܠ ܝܗܝܒ ܠܗܘܢ ܫܘܠܛܢܐ܆ ܕܡܫܠܛ ܓܝܪ ܒܟܠ ܚܕ ܗܘ܆ ܐܠܐ ܒܡܕܡ ܫܠܝܛܝܢ܆ ܘܒܡܕܡ ܠܐ ܫܠܝܛܝܢ܆ ܐܝܟܢܐ ܕܐܡܪܬ ܗܘܝܬ܆ ܕܒܗܘ ܡܕܡ ܕܫܠܝܛܝܢ ܬܬܚܙܐ ܛܝܒܘܬܗ ܕܐܠܗܐ܆ ܘܒܗܘ ܡܕܡ ܕܠܐ ܫܠܝܛܝܢ܆ ܢܕܥܘܢ ܕܐܝܬ ܠܗܘܢ ܡܪܐ. ܐܝܬ ܗܟܝܠ ܚܠܩܐ ܐܝܟܢܐ ܕܐܡܪܝܢ ܟܠܕܝܐ܆ ܘܕܠܐ ܗܘܐ ܒܟܠܡܕܡ ܒܨܒܝܢܢ ܗܘ܆ ܡܬܚܙܝܐ ܕܝܢ ܡܢ ܗܕܐ܆ ܕܣܓܝܐܗܘܢ ܕܒܢܝ ܐܢܫܐ ܨܒܝܢ ܗܘܘ ܕܢܥܬܪܘܢ ܘܢܫܬܠܛܘܢ ܥܠ ܚܒܪܝܗܘܢ ܘܢܗܘܘܢ ܚܠܝܡܝܢ ܒܦܓܪܝܗܘܢ ܘܢܗܘܝܢ ܡܫܬܡܥܢ ܠܗܘܢ ܨܒܘܬܐ ܐܝܟܢܐ ܕܪܓܝܢ. ܘܠܐ ܥܘܬܪܐ ܡܫܬܟܚ ܐܠܐ ܒܩܠܝܠ ܕܒܢܝܐ܆ ܘܠܐ ܫܘܠܛܢܐ ܐܠܐ ܒܩܠܝܠ ܚܝܠܬܢܐ܆ ܘܠܐ ܚܠܝܡܘܬܐ ܕܦܓܪܐ ܒܟܠ ܒܟܠܗܘܢ ܒܢܝ ܐܢܫܐ܆ ܘܠܐ ܐܝܠܝܢ ܕܥܬܝܪܝܢ ܫܪܝܪܐܝܬ ܡܩܢܝܢ ܥܘܬܪܗܘܢ܆ ܘܠܐ ܐܝܠܝܢ ܕܫܠܝܛܝܢ ܡܫܬܡܥܢ ܠܗܘܢ ܨܒܘܬܗܘܢ ܐܝܟܢܐ ܕܨܒܝܢ܆ ܘܙܒܢܝܢ ܠܐ ܡܫܬܡܥܢ ܐܝܟܢܐ ܕܠܐ ܨܒܝܢ܆ ܘܙܒܢܝܢ ܥܬܝܪ̈ܐ

N 568 l'home, ha posat en ordre els guies i ha donat a totes les coses el poder que és just per a cadascuna d'elles. Jo dic, doncs, que tenen aquest poder Déu, els àngels, els dominadors, els guies, els elements, els fills de l'home i els animals. I tots aquests ordres sobre els quals he parlat, no és en tot que el poder els és donat, ja que el Totpoderós és un, però en alguna cosa tenen poder i en alguna cosa no tenen poder, tal com he dit, [a fi] que en el que tenen poder, es vegi la bondat de Déu; i en el que no tenen poder, reconeguin que tenen un Senyor. Així doncs, el destí existeix, com diuen els caldeus. I que no tota cosa és segons la nostra voluntat es veu per aquesta cosa: que la majoria dels fills de l'home voldrien ser rics i dominar sobre els seus companys i ser sans en els seus cossos i que les coses els obeïssin com ho desitgen. I la riquesa no es troba sinó en uns pocs; el poder [no es troba] sinó en alguns; i la salut del cos no [es troba] en tots els fills de l'home. I els qui són rics, no posseeixen completament la seva riquesa; i els qui dominen, totes les seves coses no els obeeixen tal com voldrien, i a vegades no obeeixen, com ells no volen; a vegades els rics s'enriqueixen,

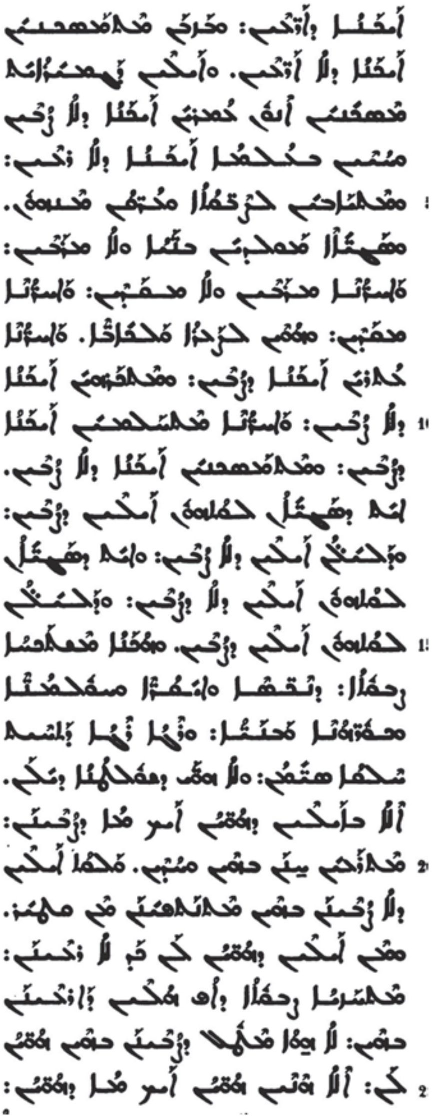

N 571 com ho volen; i a vegades s'empobreixen, com no volen. I els qui són completament pobres habiten com no desitgen i viuen en el món com no volen i cobegen les coses que se'ls escapen. Molts engendren fills i no els eduquen; altres els eduquen i no els conserven; altres els conserven i són per a deshonra i aflicció. Altres s'enriqueixen, com ho desitgen, i estan malalts com no ho desitgen; altres estan sans, com desitgen, i s'empobreixen, com no desitgen. N'hi ha que tenen per a ells moltes coses, com volen, i poques que no desitgen; n'hi ha que tenen per a ells moltes coses que no desitgen, i poques que volen per a ells. I així succeeix la cosa: els béns, els honors, la salut, les malalties i els fills i les coses que desitgem són posades sota el destí i no són en el nostre poder; però aquelles coses que són com volem, en aquestes ens alegrem, i vers aquelles que no desitgem, som arrossegats per força. I de les coses que són per a nosaltres quan no ho volem, és evident de les coses que volem, no és pas perquè les volem que són per a nosaltres, sinó que aquestes són com són,

ܘܡܢܗܘܢ ܡܬܢܝܚܝܢ ܚܢܢ ܘܡܢܗܘܢ ܠܐ· ܘܡܫܬܟܚܝܢ ܒܢܝ̈ܢܫܐ ܕܡܬܕܒܪܝܢ ܚܢܢ
ܒܟܝܢܐ ܫܘܝܐܝܬ: ܘܒܫܘܚܠܦܐ ܦܢܝܫܐܝܬ: ܘܒܚܐܪܘܬܢ ܐܝܟ ܐܢܫ ܡܐ ܕܨܒܐ.
ܫܠܡ ܕܝܢ ܟܬܒܐ: ܕܢܡܘ̈ܣܐ ܕܐܬܪ̈ܘܬܐ

N 571 [final] i d’algunes ens sentim complaguts i d’algunes altres, no. I els fills de l’home ens trobem conduïts de manera igual per la natura i de manera diferent pel destí, i per la nostra llibertat, com cadascú vol.

ܚܠܩܐ ܕܠܐ ܗܘܐ ܥܠ ܟܠ ܡܕܡ ܫܠܝܛ: ܡܛܠ ܕܗܘ ܒܢܦܫܗ ܗܢܐ ܕܡܬܩܪܐ ܚܠܩܐ ܛܟܣܐ ܗܘ ܕܡܪܕܝܬܐ ܕܐܬܝܗܒܬ ܠܫܠܝܛܢܐ ܘܠܐܣܛܘܟܣܐ ܡܢ ܐܠܗܐ: ܘܒܗܘ ܟܠ ܗܕܐ ܡܪܕܝܬܐ ܘܛܟܣܐ ܡܫܬܚܠܦܝܢ ܡܕܥܐ ܒܡܚܬܬܗܘܢ ܕܥܠ ܢܦܫܐ: ܡܫܬܚܠܦܢ ܢܦܫܬܐ ܒܡܚܬܬܗܝܢ ܕܥܠ ܦܓܪܐ. ܘܗܘ ܗܢܐ ܫܘܚܠܦܐ ܡܬܩܪܐ ܚܠܩܐ ܘܒܝܬ ܡܘܠܕܐ ܕܗܕܐ ܡܘܙܓܐ ܕܡܬܒܪܪܐ ܘܡܬܕܟܝܐ ܠܥܘܕܪܢܐ ܕܗܘ ܡܕܡ ܕܒܚܢܢܐ ܕܐܠܗܐ ܘܒܛܝܒܘܬܐ ܐܬܥܕܪ ܘܡܬܥܕܪ ܥܕܡܐ ܠܫܘܠܡܐ ܕܟܠ. ܡܬܕܒܪ ܗܟܝܠ ܦܓܪܐ ܒܟܝܢܐ: ܟܕ ܐܦ ܢܦܫܐ ܚܫܐ ܥܡܗ ܘܡܪܓܫܐ. ܘܠܐ ܡܬܐܠܨ ܗܘ ܦܓܪܐ: ܘܠܐ ܡܬܥܕܪ ܡܢ ܗܘ ܚܠܩܐ ܒܟܠܗܝܢ ܨܒܘܬܐ ܕܥܒܕ ܚܕܐ ܠܚܕܐ. ܠܐ ܓܝܪ ܓܒܪܐ ܗܘܐ ܐܒܐ ܡܢ ܩܕܡ ܚܡܫܥܣܪܐ ܫܢܝܢ: ܘܠܐ ܐܢܬܬܐ ܗܘܝܐ ܐܡܐ ܡܢ ܩܕܡ ܬܠܬܥܣܪܐ ܫܢܝܢ. ܗܟܢܐ ܐܦ ܠܣܝܒܘܬܐ ܐܝܬ ܢܡܘܣܐ: ܕܡܫܬܒܩܢ ܢܫܐ ܡܢ ܡܘܠܕ: ܘܡܬܟܠܝܢ ܓܒܪܐ ܡܢ ܟܝܢܐ ܕܡܘܠܕܢܘܬܐ. ܟܕ ܫܪܟܐ ܚܝܘܬܐ ܕܡܬܕܒܪܢ ܐܦ ܗܢܝܢ ܒܟܝܢܗܝܢ: ܡܢ ܩܕܡ ܗܠܝܢ ܫܢܝܐ ܕܐܡܪܬ: ܠܐ ܗܘܐ ܡܘܠܕܢ ܒܠܚܘܕ ܡܘܠܕܢ: ܐܠܐ ܐܦ ܡܣܝܒܢ ܡܢ ܕܢܘܠܕܘܢ: ܐܝܟܢܐ ܕܐܦ ܦܓܪܐ ܕܒܢܝ ܐܢܫܐ

N 572 »Direm, doncs, i mostrarem sobre el destí que no té pas poder sobre tota cosa perquè aquesta [realitat] en si mateixa que és anomenada "destí" és un ordre del curs [de les coses] que ha estat donat als dominadors i als elements de Déu, i segons aquest curs i aquest ordre, les intel·ligències es transformen en els seus descensos vers l'ànima, i les ànimes es transformen en els seus descensos vers els cossos. I és aquesta transformació que és anomenada destí i horòscop d'aquesta conjunció que és garbellada i purificada per l'assistència del que, en la misericòrdia de Déu i la gràcia, ha estat assistida i serà assistida fins a la consumació de tot. Així doncs, el cos és menat per la natura, quan també l'ànima pateix i percep amb ell; el cos no és constret ni ajudat pel destí en totes les coses que fa una per una. Un home, en efecte, no és pare abans de quinze anys, ni una dona esdevé mare abans dels tretze anys. Així també per a la vellesa hi ha una llei segons la qual les dones cessen d'infantar i els homes són privats de la disposició natural d'engendrar, mentre que els altres animals, que també són conduïts per la seva natura, abans d'aquests anys de què he parlat, no solament engendren certament, sinó que també certament envelleixen per a [poder] engendrar; així també el cos dels fills de l'home

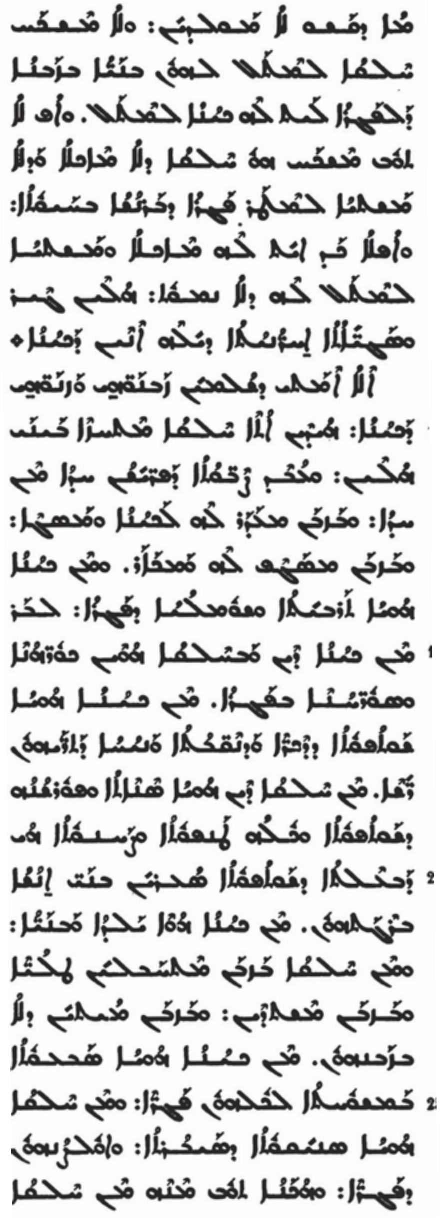

N 575 quan han envellit, no engendren i el destí no els pot donar fills en el temps que el cos no té la disposició natural de donar[-ne]. I, de nou, el destí no pot, sense menjar i sense beguda, guardar el cos del fill de l'home en vida, ni tampoc, quan té menjar i beguda, de donar-li que no mori. Aquestes coses, en efecte, i moltes d'altres, són de la natura.

21. »Però quan són complerts els temps i els modes de la natura, llavors ve el destí, que apareix entre aquests i que fa coses que són diferents l'una de l'altra. A vegades ajuda la natura i la fa créixer i a vegades la fereix i la confon. I de la natura és el creixement i la perfecció del cos, però és exterior de la natura i [a causa] del destí que es produeixen les malalties i els defectes en el cos. De la natura és el coit dels mascles i el repòs d'ambdós caps; però del destí són l'odi i la separació del coit i tota impuresa i llibertinatge que, per causa del coit, fan els fills de l'home en la seva luxúria. De la natura són el naixement i els fills, i del destí que a vegades es malmeten els infants, a vegades són rebutjats i a vegades moren que no és el seu temps. De la natura són la sacietat amb mesura per a tots els cossos, i del destí són l'escassetat de menjar i l'aflicció dels cossos. I així, de nou, d'ell, del destí

ܗܢܝܢ ܠܒܛܢܘܬܐ ܘܐܣܛܪܝܘܬܐ ܕܠܐ ܡܬܒܥܝܐ: ܟܝܢܐ ܦܩܕ ܕܢܗܘܘܢ ܣܒ̈ܐ ܡܕܝܢܢܐ ܠܛܠܝ̈ܐ: ܘܚܟܝ̈ܡܐ ܠܣܟ̈ܠܐ: ܘܢܗܘܘܢ ܥܫܝ̈ܢܐ ܪ̈ܫܐ ܠܡܚܝ̈ܠܐ: ܘܠܒܝ̈ܒܐ ܠܕܚܘ̈ܠܐ. ܚܠܩܐ ܕܝܢ ܥܒܕ ܕܢܗܘܘܢ ܛܠܝ̈ܐ ܪ̈ܫܐ ܠܣܒ̈ܐ: ܘܣܟ̈ܠܐ ܠܚܟܝ̈ܡܐ: ܘܢܕܒܪܘܢ ܒܙܒܢܐ ܕܩܘܠܣܐ ܡܚܝ̈ܠܐ ܠܚܝܠܬ̈ܢܐ: ܘܕܚܘ̈ܠܐ ܠܠܒܝ̈ܒܐ. ܘܡܣܬܟܠܝܢ ܐܢܬܘܢ ܕܟܠܡܐ ܕܡܬܚܠܦ ܟܝܢܐ ܡܢ ܬܪܝܨܘܬܗ: ܡܢ ܚܠܩܐ ܗܘ ܕܫܘܚܠܦܐ ܗܘܐ ܕܝܠܗ: ܡܛܠ ܕܪ̈ܫܐ ܘܡܕܒܪ̈ܢܐ ܗܢܘܢ ܕܥܠܝܗܘܢ ܗܘܐ ܫܘܚܠܦܐ ܗܘ ܕܡܬܩܪܐ ܒܝܬ ܝܠܕܐ: ܣܩܘܒܠܐ ܐܢܘܢ ܚܕ ܠܚܕ. ܘܡܢܗܘܢ ܕܝܡܝܢܐ ܡܬܩܪܝܢ ܗܢܘܢ ܕܡܥܕܪܝܢ ܠܟܝܢܐ: ܘܡܘܣܦܝܢ ܥܠ ܫܘܦܪܗ: ܐܡܬܝ ܕܡܥܕܪܐ ܠܗܘܢ ܡܪܕܝܬܐ: ܘܩܝܡܝܢ ܒܐܬܪ̈ܘܬܐ ܪ̈ܡܬܐ ܕܐܝܬ ܒܓܠܓܠܐ ܒܡܢܘ̈ܬܐ ܕܢܦܫܗܘܢ. ܘܗܢܘܢ ܕܣܡܠܐ ܡܬܩܪܝܢ ܒܝ̈ܫܐ: ܘܐܡܬܝ ܕܐܦ ܗܢܘܢ ܐܚܝܕܝܢ ܠܐܬܪ̈ܘܬܐ ܕܪܘܡܐ: ܗܘܝܢ ܣܩܘܒܠܐ ܠܟܝܢܐ: ܘܠܐ ܠܒ̈ܢܝ ܐܢܫܐ ܠܚܘܕ ܡܗܪܝܢ: ܐܠܐ ܠܙܒܢ ܙܒܢ ܐܦ ܠܒܥܝܪܐ ܘܠܐܝܠ̈ܢܐ ܘܠܦܐܪ̈ܐ: ܘܠܥܠܠܬܗ ܕܫܢܬܐ ܘܠܡܒܘ̈ܥܐ ܕܡ̈ܝܐ: ܘܠܟܠܡܕܡ ܕܐܝܬ ܒܟܝܢܐ ܕܬܚܝܬ ܡܕܒܪܢܘܬܗܘܢ ܀

ܡܛܠ ܗܕܐ ܦܠܓܘܬܐ ܘܦܘܪܫܢܐ ܕܐܝܬ ܒܝܬ ܡܕܒܪ̈ܢܐ: ܐܝܬ ܒ̈ܢܝ ܐܢܫܐ ܕܣܒܪܘ.

N 576 són la golafreria i la intemperància que no és necessària. La natura mana que els vells siguin jutges per als joves i els savis per als necis; que els forts siguin caps per als febles i els coratjosos per als alarmats. El destí, però, fa que siguin els joves caps per als vells, i els necis per als savis, i que els febles condueixin, en temps de calamitat, els forts; i els alarmats, els coratjosos. Sapigueu, simplement, que cada vegada que la natura és alterada de la rectitud [del seu curs] és a causa del destí que és la seva alteració, perquè els caps i els guies, aquests sobre els quals és el canvi que és anomenat horòscop, són en oposició un i altre. D'ells, els que són anomenats de la "dreta" són els que ajuden la natura, i augmenten la seva bellesa quan els ajuda el curs [celeste] i s'estan en els llocs elevats que són en l'esfera, en les parts de les seves ànimes [d'ells, que els són pròpies]. I aquells de l'"esquerra" són anomenats "dolents", i quan també aquests tenen els llocs de l'altura, són en oposició a la natura i no sols als fills de l'home danyen sinó que, de temps en temps, també els animals, els arbres i els fruits, els productes de l'any, les deus d'aigua i tot el que hi ha en la natura que [sigui] sota el seu govern.

22. »A causa d'aquesta divisió i cisma que hi ha entre els dominadors, hi ha fills de l'home que han suposat

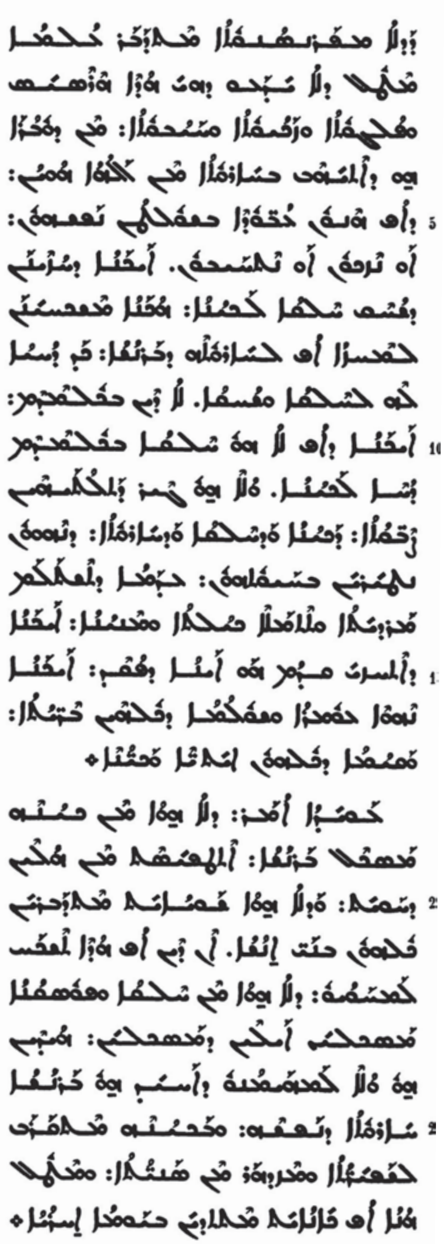

N 579 que sense providència és conduït el món perquè no han sabut que aquest cisma i la divisió i la innocència i la culpabilitat són [provinents] de la norma que ha estat donada a la llibertat [de part] de Déu, [de manera] que també aquests agents, pel poder de la seva ànima [d'ells mateixos] o es justifiquen o es condemnen. Així com veiem que el destí vexa la natura, així mateix podem veure també que la llibertat del fill de l'home rebutja el destí i el vexa, però no en tota cosa, així com tampoc el destí no rebutja la natura en tota cosa. Cal, en efecte, que aquestes tres coses —la natura, el destí i la llibertat— siguin guardades en la seva vitalitat, fins que el curs [de les coses] sigui acabat i [que] la mesura i el nombre siguin complets, així que sigui vist [bé] davant d'Aquell qui ha manat com ha de ser la manera de viure i la consumació de totes les criatures i l'estat de tots els éssers i natures.»

[*Avida accepta els arguments de Bardesanes, però formula una altra dificultat*]

23. Avida diu: «Que el fill de l'home no peca pas [per raó] de la seva natura, n'he estat persuadit d'allò que has mostrat, i que no tots els fills de l'home són conduïts de la mateixa manera. Si, però, pots també mostrar això, que no és [per raó] del destí i del decret [del destí] que pequen els qui pequen, llavors caldrà creure que el fill de l'home té [en el seu poder] la llibertat de la seva ànima, i que en la seva natura s'apropa a les coses bones i es protegeix contra les odioses, i per causa d'això també serà jutjat justament el darrer dia.»

ܒܪܕܝܨܢ ܐܡܪ: ܡܢ ܗܕܐ ܕܠܐ ܐܝܟܢܐ ܫܘܝܐܝܬ ܡܬܕܒܪܝܢ ܒܢܝ ܐܢܫܐ ܐܬܛܦܝܣܬ ܕܠܐ ܐܝܟܢܐ ܡܢ ܟܝܢܗܘܢ ܡܣܟܠܝܢ. ܡܟܝܠ ܐܠܨܐ ܠܟ ܨܒܘܬܐ ܕܬܬܛܦܝܣ ܕܐܦܠܐ ܡܢ ܚܠܩܗܘܢ ܫܘܡܠܝܐܝܬ ܡܣܟܠܝܢ. ܐܢ ܐܫܟܚܢ ܠܡܚܘܝܘܬܟ ܕܠܐ ܫܘܝܐܝܬ ܡܙܝܥ ܦܣܩ ܕܝܢܐ ܕܚܠܩܐ ܘܕܡܕܒܪܢܐ ܠܟܠܗܘܢ ܒܢܝ ܐܢܫܐ: ܐܠܐ ܐܝܬ ܠܢ ܚܐܪܘܬܐ ܒܢܦܫܢ: ܕܠܐ ܢܦܠܘܚ ܟܝܢܐ ܕܦܘܣܝܣ: ܘܠܐ ܢܬܕܒܪ ܒܢܡܘܣܐ ܕܡܕܒܪܢܐ܀

ܐܘܝܕܐ ܐܡܪ: ܗܕܐ ܚܘܝܢܝ ܘܡܬܛܦܝܣ ܐܢܐ ܠܟ. ܘܡܕܡ ܕܦܩܕ ܐܢܬ ܠܝ ܥܒܕ ܐܢܐ.

ܒܪܕܝܨܢ ܐܡܪ: ܩܪܝܬ ܠܟ ܟܬܒܐ ܕܟܠܕܝܐ ܕܒܒܠ: ܗܠܝܢ ܕܟܬܝܒ ܒܗܘܢ ܡܢܐ ܥܒܕܝܢ ܟܘܟܒܐ ܒܩܘܪܒܝܗܘܢ ܒܡܘܠܕܐ ܕܒܢܝ ܐܢܫܐ: ܘܟܬܒܐ ܕܡܨܪܝܐ ܕܟܬܝܒ ܒܗܘܢ ܫܘܚܠܦܐ ܟܠܗܘܢ ܕܓܕܫܝܢ ܠܒܢܝ ܐܢܫܐ܀

ܐܘܝܕܐ ܐܡܪ: ܩܪܝܬ ܠܝ ܟܬܒܐ ܕܟܠܕܝܘܬܐ: ܐܠܐ ܠܐ ܝܕܥ ܐܢܐ ܐܝܠܝܢ ܐܢܘܢ ܕܒܒܠܝܐ: ܘܐܝܠܝܢ ܕܡܨܪܝܐ܀

ܒܪܕܝܨܢ ܐܡܪ: ܗܟܘ ܝܘܠܦܢܐ ܕܬܪܬܝܗܘܢ ܐܬܪܘܬܐ܀

ܐܘܝܕܐ ܐܡܪ: ܝܕܝܥܐ ܗܝ ܕܗܟܢܐ ܐܝܬ܀

N 580 24. Bardesanes diu: «D'això que els fills de l'home no són conduïts de manera igual, tu has estat persuadit que no és de la seva natura que pequen. Per tant, la cosa et constreny a ser persuadit que, completament, tampoc [per raó] del destí pequen; si t'hem pogut mostrar que la sentència dels decrets del destí i dels dominadors no mou de la mateixa manera tots els fills de l'home, sinó que tenim la llibertat en nosaltres mateixos de no servir la natura de la *physis* ni de ser moguts [per] la norma dels dominadors.»

25. Avida diu: «Mostra'm això i jo seré persuadit per tu, i qualsevol cosa que tu em manis, jo la faré.»

Bardesanes diu: «Has llegit els llibres dels caldeus de Babilònia, aquells en els quals és escrit el que fan les estrelles en les seves conjuncions en l'horòscop dels fills de l'home? I els llibres dels egipcis, en què hi ha escrites totes les varietats [de coses] que s'esdevenen als fills de l'home?»

Avida diu: «He llegit els llibres del coneixement caldeu, però no conec quins són els dels babilonis ni els dels egipcis.»

Bardesanes diu: «La doctrina de tots dos països així és [la mateixa].»

Avida diu: «És cosa coneguda que així és.»

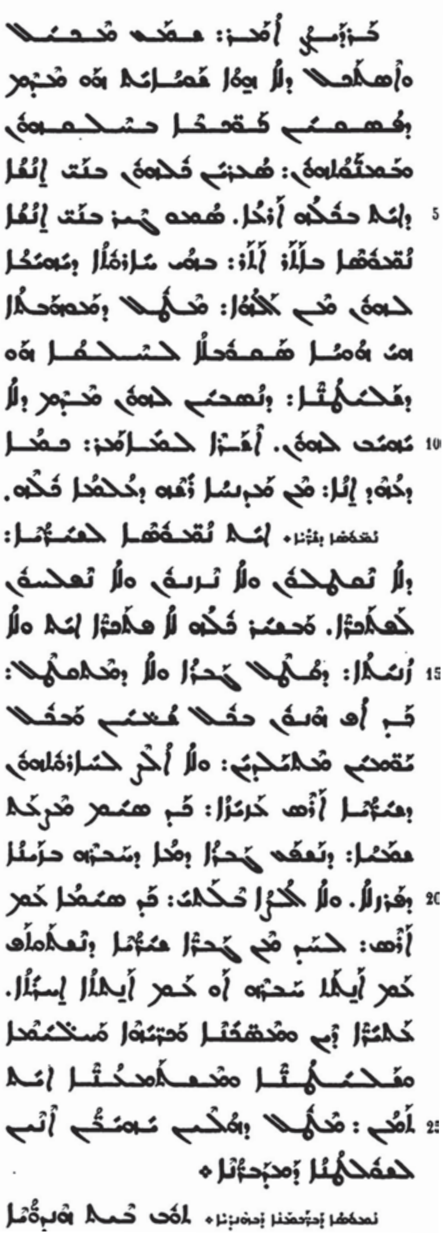

N 583 [*Resposta de Bardesanes: la diversitat dels costums o de les lleis dels països mostren la buidor del determinisme dels astres*]

Bardesanes diu: «Escolta, doncs, i comprèn que no és de manera igual que allò que decreten les estrelles pel seu destí i en les seves parts, ho fan tots els fills de l'home que hi ha en tota la terra. En efecte, els fills de l'home han establert les lleis en [cada] país i país en aquella llibertat que els ha estat donada de [part de] Déu perquè aquest do és oposat al destí dels dominadors, que prenen per a ells el que no els ha estat donat. Començaré a parlar, [tal] com me'n recordo, de l'est, el cap de tot món.

26. Les lleis dels seres [xinesos]. Hi ha lleis per als seres: que no matin, que no forniquin, que no serveixin els ídols. En tot [el país de] Sir, no hi ha ídols, ni fornicació, ni [algú] que mati un home, ni que sigui matat, quan també són nascuts en totes les hores i en tots els dies. I Mart, el poderós, no constreny la llibertat dels seres quan es troba al mig del cel [a fi] que vessi un home la sang del seu company amb una arma de ferro. Ni Venus, quan és posada [en conjunció] amb Mart, no constreny a un dels homes seres a unir-se amb la dona del seu company o amb una altra dona. Amb tot, allí hi ha rics i pobres, malalts i sans, poderosos i obedients, perquè aquestes coses han estat donades al poder dels guies.

27. Les lleis dels bramans que són a l'Índia. També entre els indis

N 584 hi ha una llei per als bramans. Hi ha en ells milers i moltes miríades, que no han de matar en absolut ni adorar els ídols, no fornicar, no menjar carn, ni beure vi. I entre ells, cap d'aquestes coses s'esdevé. I són milers d'anys des que aquests homes que són conduïts per aquesta llei que han posat per a ells [mateixos].

28. Una altra llei entre els indis. Hi ha una altra llei a l'Índia i en el mateix clima d'aquells que no són de la tribu dels bramans ni de la seva doctrina, [ja] que són adoradors dels ídols, i són fornicadors, i són assassins, i són autors d'altres coses odioses que no són pas bones per als bramans. I en el [mateix] clima dels indis hi ha fills de l'home que tenen el costum de menjar carn dels fills de l'home així com la resta dels pobles menja la carn dels animals. I les estrelles dolentes no han constret els bramans a fer coses dolentes i impureses, ni les estrelles bones no han persuadit la resta dels indis que no fessin coses dolentes, ni aquelles estrelles que estan ben disposades en els llocs que és just per a ells i en els signes zodiacals [que afecten] la humanitat han persuadit aquells qui mengen carn dels fills de l'home [a fi] que no facin ús de menjars d'impureses i de [coses] odioses.

29. Llei dels perses. I també els perses han posat lleis per a ells que han de prendre [per] dones

ܠܐܚ̈ܘܬܗܘܢ ܘܠܒ̈ܢܬܗܘܢ ܘܠܒ̈ܢܬ ܒ̈ܢܬܗܘܢ
ܘܐܝܬ ܕܡܘܣܦܝܢ ܘܢܣܒܝܢ ܐܦ ܠܐܡ̈ܗܬܗܘܢ.
ܡܢܗܘܢ ܕܝܢ ܡܢ ܦܪ̈ܣܝܐ ܐܬܒܕܪܘ
ܘܐܝܬܝܗܘܢ ܒܡܕܝ ܘܒܐܬܪܘܦܛܝܢܝ ܘܒܦܪܬܘ
ܘܒܡܨܪܝܢ ܘܒܦܪܘܓܝܐ: ܘܡܬܩܪܝܢ
ܡܓܘܫܐ. ܘܒܟܠ ܐܬܪ̈ܘܬܐ ܘܩܠܝܡ̈ܐ ܕܐܝܬܝܗܘܢ:
ܒܗܢܐ ܢܡܘܣܐ ܕܣܝܡ ܗܘܐ ܠܐܒ̈ܗܬܗܘܢ
ܡܬܕܒܪܝܢ. ܘܠܐ ܡܫܟܚܝܢܢ ܠܡܐܡܪ
ܕܠܟܠܗܘܢ ܡܓܘܫܐ ܘܠܫܪܟܐ ܕܦܪ̈ܣܝܐ:
1 ܒܠܬܝ ܣܝܡܐ ܥܡ ܣܝܢ: ܘܥܡ ܟܐܘܢ
ܒܒܝܬܐ ܕܟܐܘܢ ܒܦܠܓܘܬܗ. ܟܕ ܣܗܕ
ܠܗܘܢ ܐܪܝܣ.

ܣܓܝܐܢ ܐܬܪ̈ܘܬܐ ܒܡܠܟܘܬܐ ܕܦܪ̈ܬܘܝܐ:
ܕܩܛܠܝܢ ܐܢܫܐ ܠܢܫ̈ܝܗܘܢ ܘܠܐܚ̈ܝܗܘܢ
1 ܘܠܒ̈ܢܝܗܘܢ: ܘܬܒܥܬܐ ܠܐ ܡܬܒܥܝܢ: ܟܕ ܠܘܬ
ܪ̈ܗܘܡܝܐ ܘܠܘܬ ܝܘܢ̈ܝܐ ܡܢ ܕܩܛܠ ܚܕ
ܡܢ ܗܠܝܢ ܡܩܒܠ ܒܕܝܢܐ ܕܩܛܠܐ ܕܚܝܒܐ
ܡܬܚܫܒ.

ܢܡܘܣܐ ܕܓܝ̈ܠܝܐ. ܠܘܬ ܓܝ̈ܠܝܐ ܢܫ̈ܐ ܐܝܬ
2 ܕܙܪ̈ܥܢ ܘܚܨ̈ܕܢ ܘܒ̈ܢܝܢ ܘܥܒ̈ܕܢ
ܥܒ̈ܕܐ ܕܦܥܠܐ: ܘܠܐ ܠܒ̈ܫܢ ܕܨܒ̈ܥܐ ܠܒܘ̈ܫܐ:
ܘܠܐ ܡܣܐܢܢ ܡܣܐܢ̈ܐ: ܘܠܐ ܒܡܫܚ̈ܐ ܛܒ̈ܐ
ܡܬܡܫܚܢ: ܘܠܐ ܐܢܫ ܪܫܐ ܠܗܝܢ ܐܡܬܝ
ܕܓܝ̈ܪܢ ܒܢܘܟܪ̈ܝܐ: ܐܘ ܐܡܬܝ ܕܡܬܚܠܛܢ
2 ܥܡ ܥܒ̈ܕܝ ܒ̈ܬܝܗܝܢ. ܘܓܒܪ̈ܝܗܝܢ ܕܓܝ̈ܠܝܐ

N 587 les seves germanes, les seves filles i les seves netes; i n'hi ha que [encara] hi afegeixen i prenen també les seves mares. Alguns d'aquests perses han estat dispersats i són a Mèdia, a Atropatene, a Pàrtia, a Egipte, a Frígia, i són anomenats "mags". En tots els països i climes on són es condueixen per aquesta llei que havia estat establerta per llurs pares. I no podem dir que per a tots els mags i la resta dels perses que Venus sigui posada [en conjunció] amb la Lluna i amb Saturn en la casa de Saturn en les seves parts, quan Mart els dona testimoni.

Són moltes les regions en el regne dels perses on els homes maten les seves dones i els seus germans i els seus fills, i a venjança no són subjectes, mentre que, entre els romans i entre els grecs, el qui mata un d'aquests és condemnat a la pena capital, essent culpable de la major venjança.

30. Les lleis dels geles. Entre els geles són les dones les que sembren i cullen i construeixen i fan totes les coses dels obrers. I no es posen vestits de colors, ni porten sabates, ni fan ús d'ungüents bons. Ningú no les blasma quan cometen adulteri amb estrangers o quan s'uneixen amb els servents de llurs cases. I els homes de les geles

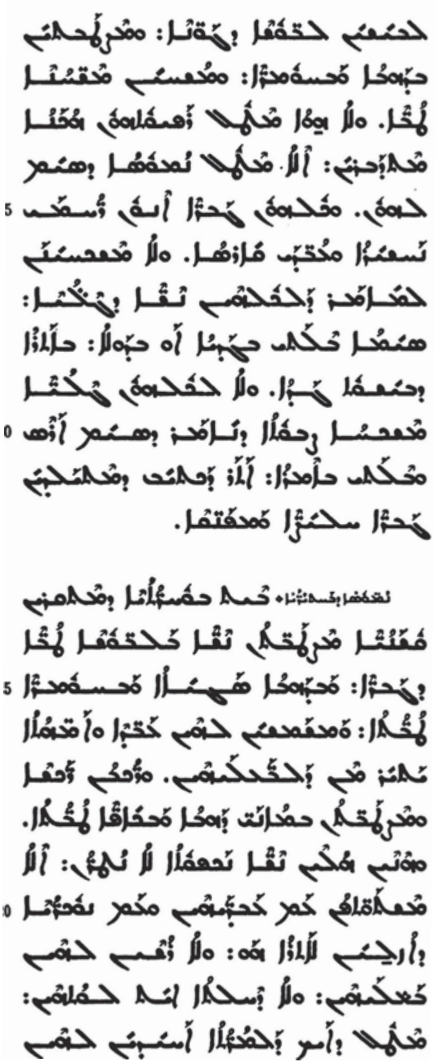

N 588 vesteixen vestits de colors, s'adornen amb or i granadura [de collars] i s'ungeixen amb ungüents bons. I no és per causa de llur fluixedat que es condueixen així, sinó per causa de la llei que els és imposada i tots els homes són amants de la caça i fan la guerra. I no podem pas dir que, per a totes les dones dels geles, Venus és posada a Capricorn o en Aquari, en el lloc de mala fortuna. I no podem pas dir per a tots els geles la cosa que Mart i Venus són posats a Àries, lloc on és escrit que neixen homes valents i luxuriosos.

31. Les lleis dels bactrians. Entre els bactrians, que són anomenats kuixans, les dones s'adornen amb vestits bons d'homes, amb molt d'or i amb granadures [de collars] belles. I els servents i les minyones les serveixen més que als seus marits. I munten cavalls que són adornats de guarniments d'or i de pedres precioses. I elles, aquestes dones, no guarden la castedat, sinó que s'uneixen amb els seus servents i amb els estrangers que van a aquell país. Els seus marits no les blasmen i no tenen temor perquè com a senyores tenen per a ells

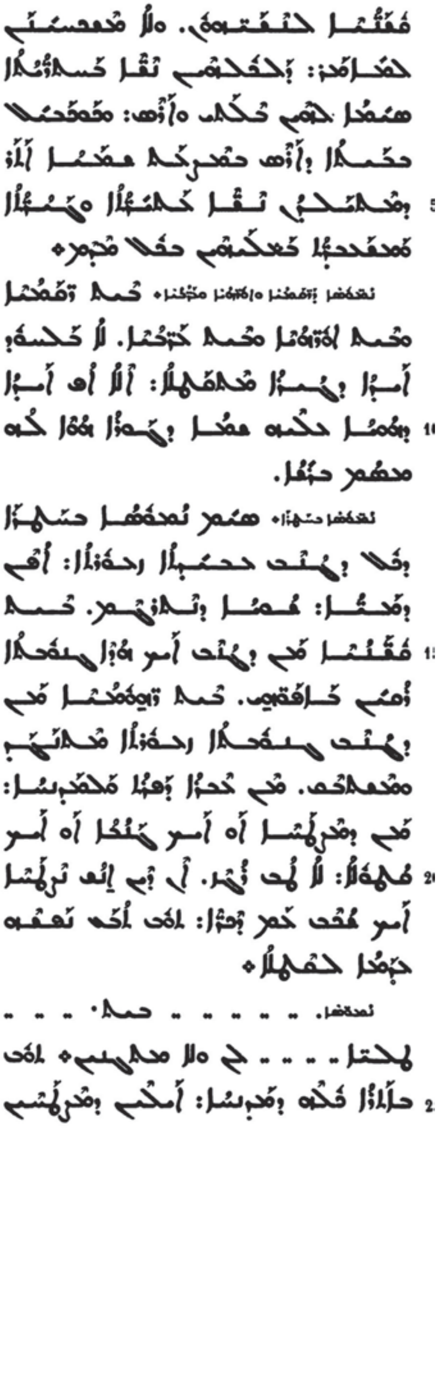

N 591 els kuixans les seves dones. I no podem pas dir que per a totes les dones bactrianes són posats Venus, Mart i Júpiter a la casa de Mart, al mig del cel, lloc on neixen les dones riques, adúlteres i [que] sotmeten llurs marits en tota cosa.

32. Les lleis dels racamens, dels edessens i dels àrabs. Entre els racamens, els edessens i els àrabs, no sols la qui comet adulteri és matada, sinó que també la qui té sobre d'ella el nom de l'adulteri té per a ella pena capital.

33. Les lleis a Hatra. A Hatra és posada una llei [segons la] qual qui roba un petit afer, fins i tot de l'aigua igual, és lapidat. Entre els kuixans, el qui roba com aquest robatori és escopit a la cara. Entre els romans, el qui comet un robatori petit és assotat i deixat anar. Des de la riba de l'Eufrates i cap a Orient, el qui és acusat o de lladre o d'assassí, no s'aïra pas molt; però si un home és acusat de jeure amb homes, venja la seva ànima fins a l'assassinat.

34. Lleis. Entre… els nens… i no són culpats. Encara en tota la regió d'Orient, els qui són acusats

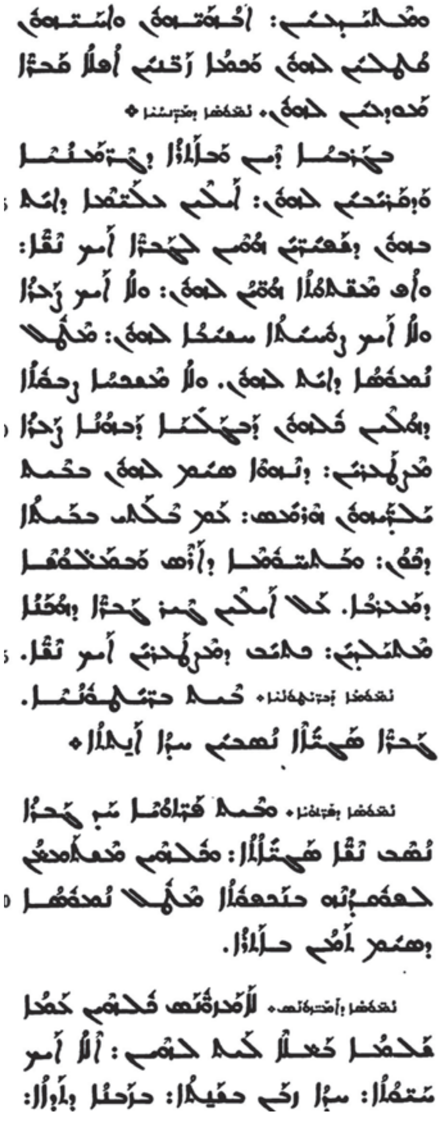

N 592 i reconeguts [d'aquest crim], els seus pares i els seus germans els maten, i moltes vegades tampoc els sepulcres no fan conèixer. Les lleis dels orientals.

35. Al septentrió, en efecte, en el país dels germànics i dels seus veïns, aquells joves que hi ha entre ells que són bells, són per als homes com les dones, i també hi ha festes de noces per a ells, i no és pas considerat per ells com un deshonor ni una injúria, a causa de la llei que ells tenen. I no és pas cosa possible que per a tots aquells qui a la Gàl·lia amb aquesta vergonya es deshonoren, que Mercuri sigui posat per a ells en el seu horòscop amb Venus, a la casa de Saturn, en els confins de Mart i en els signes zodiacals de l'Occident. En efecte, sobre aquells homes que són nascuts així, és escrit que es deshonren com les dones.

36. Les lleis dels britànics. Entre els britànics, molts homes prenen una dona.

37. Les lleis dels parts. Entre els parts, un home pren moltes dones i totes obeeixen el seu manament en la castedat, a causa de la llei que és posada allà, en el país.

38. Les lleis de les amazones. Les amazones, totes elles un poble complet, no tenen marits, sinó que com els animals, una vegada per any, en el temps de la primavera

ܢܦܩܢ ܡܢ ܬܚܘܡܝܗܝܢ ܘܥܒܪ̈ܢ ܢܗܪܐ:
ܘܡܐ ܕܥܒܪ̈ܢ ܥܒ̈ܕܢ ܒܛܘܪܐ ܥܐܕܐ ܪܒܐ
ܘܐܬܝܢ ܓܒܪ̈ܐ ܡܢ ܬܚܘܡܐ ܗܘ̇ ܘܗܘܝܢ
ܥܡܗܝܢ ܝܘܡܬܐ ܐܪܒܥܣܪ: ܘܡܬܚܠܛܝܢ
ܥܡܗܝܢ ܘܡܩܒܠܢ ܡܢܗܘܢ ܒܛܢܐ:
ܘܥܒܪ̈ܢ ܬܘܒ ܠܐܬܪܗܝܢ. ܘܡܐ ܕܝܠܕ̈ܢ: ܐܝܠܝܢ
ܕܕܟܪ̈ܐ ܐܢܘܢ ܫܕܝܢ ܠܗܘܢ ܘܠܢܩܒ̈ܬܐ
ܡܪ̈ܒܝܢ. ܘܝܕܝܥܐ ܕܗܕܐ ܕܐܝܟ ܕܟܝܢܐ
ܦܩܕ: ܡܛܠ ܕܒܚܕ ܝܪܚܐ ܟܠܗܝܢ
1 ܒܛܢ̈ܢ: ܐܦ ܒܚܕ ܝܪܚܐ ܝܠܕ̈ܢ: ܟܠܗܝܢ
ܩܠܝܠ ܘܒܨܝܪ ܩܠܝܠ: ܘܐܝܟܢܐ
ܕܫܡܝܥ ܠܢ: ܟܠܗܝܢ ܚܝܠܬ̈ܢ ܘܩܪܒܬ̈ܢܝܢ.
ܘܠܐ ܡܫܟܚ ܚܕ ܡܢ ܟܘܟܒ̈ܐ ܠܡܥܕܪܘ
ܠܗܘܢ ܟܠܗܘܢ ܕܟܪ̈ܐ ܕܡܬܝܠܕܝܢ ܕܠܐ
1 ܢܫܬܕܘܢ܀

ܒܟܬܒܐ ܕܟܠܕܝܐ܀ ܟܬܝܒ ܒܟܬܒܐ ܕܟܠܕܝܐ:
ܕܐܡܬܝ ܕܣܝܡ ܗܪܡܝܣ ܥܡ ܒܠܬܝ
ܒܒܝܬܐ ܕܗܪܡܝܣ: ܥܒܕ ܨܝܪ̈ܐ ܘܓܠܘܦ̈ܐ
ܘܡܦܪ̈ܣܢܝܐ: ܒܒܝܬܐ ܕܝܢ ܕܒܠܬܝ ܐܡܬܝ
2 ܕܗܘܝܢ: ܥܒܕܝܢ ܒܣܡ̈ܢܐ ܘܪ̈ܩܘܕܐ ܘܙܡܪ̈ܐ
ܘܡܥܢ̈ܝܢܐ. ܘܒܐܬܪܐ ܟܠܗ ܕܛܝ̈ܝܐ ܘܕܣܪ̈ܩܝܐ
ܘܒܠܘܒܝܐ ܥܠܝܬܐ ܘܒܝܬ ܡܘܪܛܢ̈ܝܐ
ܘܒܐܬܪܐ ܕܢܘܡܝܕܝܘܣ ܕܐܝܬܘܗܝ ܒܦܘܡܐ ܕܐܘܩܝܢܘܣ
2 ܘܒܓܪܡܢܝܐ ܒܪܝܬܐ ܘܒܣܪܡܛܝܐ ܥܠܝܬܐ
ܒܐܣܦܢܝܐ ܘܒܟܠܗܘܢ ܐܬܪ̈ܘܬܐ
ܕܡܢ ܓܪܒܝܐ ܕܦܢܛܘܣ. ܘܒܐܬܪܐ ܟܠܗ
ܕܐܠܢ̈ܝܐ ܘܒܝܬ ܐܠܒܢ̈ܝܐ ܘܒܝܬ ܙܙ̈ܐ

N 595 surten dels seus confins i travessen el riu i quan han travessat fan en una muntanya una gran festa. I els homes d'aquest territori hi venen i s'estan amb elles catorze dies i s'uneixen amb elles i reben d'ells un embaràs i travessen de nou a llur territori. I quan han infantat, aquells qui són mascles són rebutjats i fan créixer les femelles. I és cosa coneguda que, com mana la natura, pel fet que en un [mateix] mes conceben totes elles, també en un [mateix] mes infanten totes elles, una mica més o una mica menys. I així com ha estat sentit per nosaltres, totes són vigoroses i bel·licoses. I cap de les estrelles no pot socórrer tots aquests mascles que són infantats perquè no siguin rebutjats.

39. El llibre dels caldeus. Està escrit en el llibre dels caldeus que, quan Mercuri és posat amb Venus a la casa de Mercuri, produeix pintors, escultors i canvistes; però, quan són a la casa de Venus, produeixen perfumistes, ballarins, cantors i poetes. I en tot el país dels taioies i dels sarracens, a Líbia superior i entre els mauritans, en el país dels númides, que és a l'embocadura de l'oceà, i a la Germània exterior i a la Sarmàtia superior, a Hispània, i a tots els països que són al nord del Pont, i en tot el país dels alans, i entre els albanesos i entre els sasses

ܡܟܒܫܢܘܬܐ ܕܒܟܬܪܐ ܕܕܘܪܘ: ܠܐ ܐܢܫ ܚܙܐ ܠܐ
ܓܠܘܦܐ ܘܠܐ ܨܝܪܐ ܘܠܐ ܒܣܡܐ ܘܠܐ
ܡܬܪܓܡܢܐ ܘܠܐ ܦܘܐܛܐ: ܐܠܐ ܡܚܝܪ ܗܘ
ܦܘܩܕܢܐ ܕܗܪܡܝܣ ܘܕܒܠܬܝ ܡܢ ܚܘܕܪܐ
ܕܟܠܗ ܥܠܡܐ. ܒܡܕܝ ܟܠܗ: ܟܠܗܘܢ ܐܢܫܐ
ܡܐ ܕܡܝܬܝܢ: ܡܐ ܕܩܝܡܐ ܒܗܘܢ ܢܦܫܐ
ܢܦܠܝܢ ܠܟܠܒܐ: ܘܟܠܒܐ ܗܘ ܐܟܠܝܢ
ܠܡܝܬܐ ܕܟܠܗ ܡܕܝ. ܘܠܐ ܡܫܟܚܝܢܢ
ܠܡܐܡܪ: ܕܟܠܗܘܢ ܡܕܝܐ ܡܬܝܠܕܝܢ ܟܕ
ܣܝܡ ܠܗܘܢ ܣܗܪܐ ܥܡ ܐܪܝܣ ܒܣܪܛܢܐ
ܒܐܝܡܡܐ ܠܬܚܬ ܐܪܥܐ. ܟܬܝܒܐ ܓܝܪ ܕܗܟܢ
ܡܬܝܠܕܝܢ ܐܝܠܝܢ ܕܐܟܠܝܢ ܠܗܘܢ ܟܠܒܐ

ܗܢܕܘܝܐ ܟܠܗܘܢ ܐܡܬܝ ܕܡܝܬܝܢ:
ܒܢܘܪܐ ܗܘ ܝܩܕܝܢ. ܘܣܓܝܐܬܗܘܢ ܡܢ ܢܫ̈ܐ
ܝܩܕܢ ܥܡܗܘܢ ܟܕ ܚܝܢ. ܘܠܐ ܡܫܟܚܝܢܢ
ܠܡܐܡܪ: ܕܟܠܗܝܢ ܢܫܐ ܕܗܢܕܘܝܐ ܐܝܠܝܢ
ܕܝܩܕܢ: ܣܝܡ ܠܗܝܢ ܥܠ ܝܠܕܗܝܢ
ܐܪܝܣ ܘܫܡܫܐ: ܒܐܪܝܐ ܒܠܠܝܐ ܠܬܚܬ
ܐܪܥܐ: ܐܝܟܢܐ ܕܡܬܝܠܕܝܢ ܒܢܝ ܐܢܫܐ
ܕܝܩܕܝܢ ܒܢܘܪܐ܀

ܓܪܡܢܝܐ ܟܠܗܘܢ ܒܚܢܩܐ ܡܝܬܝܢ:
ܣܛܪ ܡܢ ܐܝܠܝܢ ܕܡܬܩܛܠܝܢ
ܒܩܪܒܐ. ܘܠܐ ܡܫܟܚܐ ܕܢܗܘܐ ܕܟܠܗܘܢ
ܓܪܡܢܝܐ ܢܗܘܐ ܣܝܡ ܥܠ ܝܠܕܗܘܢ
ܣܗܪܐ ܘܫܥܬܐ ܒܝܢܝ ܐܪܝܣ ܘܟܐܘܢ.
ܐܠܐ ܒܟܠܗܘܢ ܐܬܪܘܬܐ ܒܟܠܝܘܡ ܘܒܟܠܗ

N 596 i a Brusso, que és a l'altra banda de Duru, ningú no hi veu ni escultors, ni pintors, ni perfumistes, ni canvistes, ni poetes, sinó que és privat el decret de Mercuri i de Venus del cercle de tot el món. En tota la Mèdia, tots els homes, quan moren, quan l'ànima roman [encara] en ells, són tirats als gossos i els gossos es mengen els morts de tota la Mèdia. I no podem pas dir que tots els medes neixen quan és posat per a ells la Lluna amb Mart amb Cranc, durant el dia, sota la terra. En efecte, així és escrit que són nascuts els qui els gossos es mengen.

»Tots els indis, quan moren, són cremats pel foc i moltes de les seves dones són cremades amb ells quan són vives. I no podem pas dir que per a totes les dones dels indis, aquelles que són cremades, Mart i el Sol són posats per a elles [segons] el seu horòscop en el Lleó, a la nit, sota la terra, així com són nascuts els fills de l'home que són cremats en el foc.

»Tots els germànics moren per estrangulació, fora d'aquells qui són morts a la guerra, i no és pas cosa possible que per a tots els germànics sigui posada [segons] el seu horòscop la Lluna i l'hora entre Mart i Saturn.

40. »Però en tots els països i cada dia i en tota

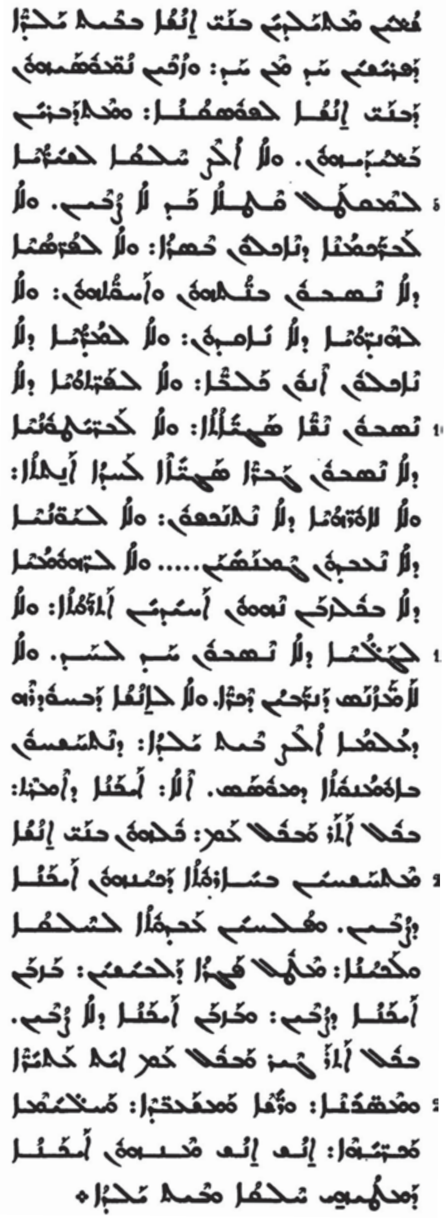

N 599 hora neixen els fills de l'home en horòscops diferents l'un de l'altre. I les lleis dels fills de l'home vencen el decret [del destí] i es condueixen segons els seus costums. I el destí no constreny pas els seres a cometre un assassinat si no ho volen, ni als bramans a menjar carn, ni als perses a no prendre [com a esposes] les seves filles ni les seves germanes, ni als indis a no ser consumits, ni als medes a no ser devorats pels gossos, ni als parts a no prendre moltes dones, ni als britànics a no prendre una dona a molts homes, ni als edessens a no ésser castos, ni als grecs a no fer gimnàstica…, ni als romans a no prendre països en tot temps, ni als gals a no prendre [com a espòs] l'un a l'altre, ni a les amazones a fer créixer els mascles, ni a un home, en el cercle del món, l'horòscop el constreny a fer ús de l'art de les muses, sinó que, com [ja] he dit, en tot lloc i en tot poble, tots els fills de l'home fan ús de la llibertat de la seva natura com volen, i són esclaus del destí i de la natura per causa del cos del qual són revestits, en el temps que ho volen i en el temps que no ho volen, ja que en tot lloc i en tot poble hi ha rics i pobres, caps i súbdits, sans i malalts, cadascun d'ells segons com el toquen el destí i l'horòscop.»

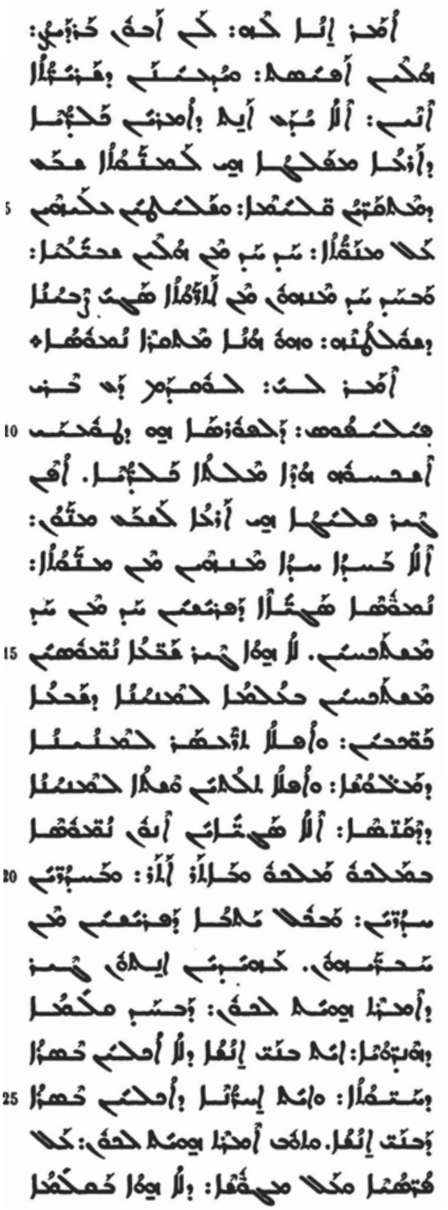

N 600 [*Refutació de la teoria astrològica dels «climes»*]

41. Jo li vaig dir: «Pel que fa a nosaltres, pare Bardesanes, ens has persuadit d'aquestes coses i sabem que són veritables, però tu saps que els caldeus diuen que la terra és dividida en set parts que s'anomenen "climes", que cadascun d'aquests set domina sobre les parts, i que en cadascun dels països s'incrementa el voler de la seva dominació i és aquest el que és anomenat "llei".»

42. Em digué: «Abans de tot, sàpigues, Felip, fill meu, que els caldeus han trobat aquesta paraula com un ardit d'error. En efecte, encara que la terra estigui dividida en set parts, però en cadascuna d'aquestes parts es troben moltes lleis que difereixen l'una de l'altra. Ja que no són pas set les lleis que es troben en el món segons el nombre dels set estels, ni tampoc dotze segons el nombre dels signes del zodíac, ni tampoc trenta-sis segons el nombre dels degans, sinó que nombroses són les lleis en regne i regne, i en país i país, i en cercle i cercle, i en tot lloc habitat, que són diferents de les dels seus veïns. Vosaltres us en recordeu, en efecte, que us he dit que en el mateix clima dels indis hi ha fills de l'home que no mengen la carn dels animals, i que n'hi ha d'altres que mengen la carn dels fills de l'home. I encara us he dit sobre els perses i els mags que no és en el clima

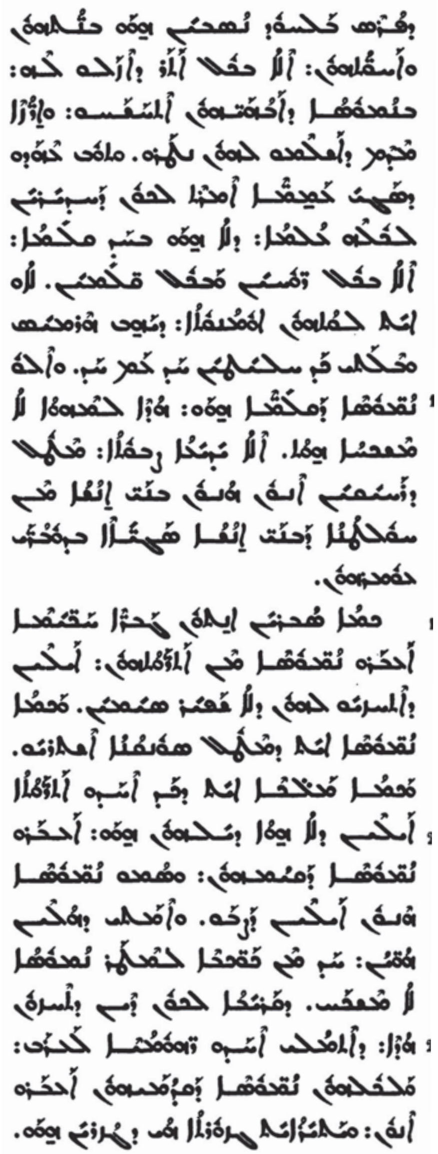

N 603 de Pèrsia sols que prenen [per esposes] les seves filles i les seves germanes, sinó que en tot lloc on han anat han fet ús de la llei de llurs pares i han guardat els secrets, qualssevol [que siguin], que els havien transmès. I encara recordeu-vos que us he dit que són molts els pobles que rodegen tot el món, que no són en un sol clima sinó en tots els vents i en tots els climes i no tenen per a ells l'art que ha donat Mercuri i Venus quan són units l'un amb l'altre. Si les lleis dels climes existissin, això no podria ésser, però la cosa és evident perquè són llunyans aquells fills de l'home de la trobada amb la multitud dels fills de l'home en la conducta de la seva manera de viure.

43. »Penseu quants homes savis han abrogat les lleis dels seus països, aquelles que eren vistes per ells que no [eren] ben establertes? I quantes lleis que per necessitat han estat violades? I quants reis hi ha que, quan han pres aquells països que no eren seus, han abrogat les lleis de la seva constitució i han posat aquelles lleis que han volgut? I quan aquestes coses s'esdevenen, cap de les estrelles no pot pas preservar la llei. I és proper a vosaltres aquest [exemple] que veureu: ahir els romans van prendre Aràbia, i van abrogar totes les lleis anteriors a ells, i sobretot la circumcisió que circumcidaven.

ܡܫܬܡܥ ܗܘ ܓܝܪ ܡܫܬܠܛ ܒܢܦܫܗ ܠܢܡܘܣܐ ܐܚܪܢܐ ܕܡܬܬܣܝܡ ܠܗ ܡܢ ܐܢܫܐ: ܗܘ ܐܚܪܢܐ ܕܐܦ ܗܘ ܫܠܝܛܢܐ ܒܢܦܫܗ ܐܝܟ. ܘܕܝܬܝܪ ܡܢ ܟܠ ܡܕܡ ܕܝܢ ܡܫܟܚܐ ܠܡܦܝܣܘ ܠܣܟܠܐ ܘܠܚܣܝܪܝ ܗܝܡܢܘܬܐ: ܐܡܪ ܠܟܘܢ: ܝܗܘܕܝܐ ܟܠܗܘܢ ܕܩܒܠܘ ܢܡܘܣܐ ܒܝܕ ܡܘܫܐ: ܠܒܢܝܗܘܢ ܕܟܪܐ ܒܝܘܡܐ ܕܬܡܝܢܝܐ ܓܙܪܝܢ ܠܗܘܢ. ܘܠܐ ܡܣܟܝܢ ܠܡܐܬܝܬܐ ܕܟܘܟܒܐ. ܘܠܐ ܡܬܟܣܝܢ ܡܢ ܢܡܘܣܐ ܕܐܬܪܐ. ܘܠܐ ܕܒܪ ܠܗܘܢ ܒܩܛܝܪܐ ܟܘܟܒܐ ܕܡܫܠܛ ܒܩܠܝܡܐ. ܐܠܐ: ܐܢ ܒܐܕܘܡ ܐܢܘܢ ܐܘ ܒܥܪܒ: ܐܘ ܒܝܘܢ ܐܘ ܒܦܪܣ: ܘܐܢ ܒܓܪܒܝܐ ܘܐܢ ܒܬܝܡܢܐ: ܗܢܐ ܢܡܘܣܐ ܕܣܝܡ ܠܗܘܢ ܡܢ ܐܒܗܝܗܘܢ ܢܛܪܝܢ. ܝܕܝܥ ܕܗܢܐ ܡܕܡ ܕܥܒܕܝܢ: ܠܐ ܗܘܐ ܡܢ ܒܝܬ ܝܠܕܐ. ܠܐ ܓܝܪ ܡܫܟܚܐ ܕܟܠܗܘܢ ܝܗܘܕܝܐ ܒܝܘܡܐ ܬܡܝܢܝܐ ܕܡܬܓܙܪܝܢ: ܢܣܩ ܠܗܘܢ ܐܪܝܣ: ܐܝܟܢܐ ܕܢܥܒܪ ܥܠܝܗܘܢ ܦܪܙܠܐ ܘܢܫܬܦܟ ܕܡܗܘܢ.

ܒܟܠܗܘܢ ܐܬܪ ܕܐܝܬܝܗܘܢ ܠܦܬܟܪܐ ܠܐ ܣܓܕܝܢ: ܚܕܐ ܒܫܒܥܐ ܝܘܡܝܢ ܗܢܘܢ ܘܒܢܝܗܘܢ ܒܛܠܝܢ ܡܢ ܟܠ ܥܒܕ: ܘܡܢ ܟܠ ܒܢܝܢ ܘܡܢ ܟܠ ܡܪܕܝܬ: ܘܡܢ ܕܠܡܙܒܢ ܘܠܡܙܒܢܘ. ܘܠܐ ܢܟܣܝܢ ܚܝܘܬܐ ܒܝܘܡܐ ܕܫܒܬܐ: ܘܠܐ ܢܘܪܐ ܡܕܠܩܝܢ: ܘܠܐ ܕܝܢܐ ܕܝܢܝܢ. ܘܠܐ ܡܫܬܟܚ ܒܗܘܢ ܐܢܫ ܕܦܩܕ ܠܗ ܓܕܐ ܕܒܝܘܡܐ

N 604 Ja que el qui té domini sobre la seva ànima és obedient a la llei que li és imposada per un altre, ell que també té poder sobre la seva ànima. I el que més que tota [altra] cosa pot persuadir els necis i els que manquen de fe, jo us ho diré: tots els jueus que han rebut la llei per la mà de Moisès circumciden els seus fills mascles el vuitè dia, i no esperen pas l'arribada de les estrelles ni respecten la llei del país ni els governa per força l'estrella que domina en el clima, sinó que si són a Edom o a Aràbia o a Grècia o a Pèrsia, al nord o al sud, ells observen aquesta llei que ha estat posada per a ells pels seus pares. I és sabut que aquesta cosa que fan no és [per raó de] l'horòscop, ja que no pot ser que tots els jueus, el dia vuitè que són circumcidats, s'alci per a ells Mart, de manera que passi sobre d'ells el ferro i sigui vessada la seva sang.

44. En tot país on són, no adoren els ídols, i un de [cada] set dies, ells i els seus fills s'abstenen de tot treball, de tota [feina de] construcció, de tot viatge i de comprar i de vendre. El dia setè no maten animals, ni encenen foc, ni jutgen judicis, i no es troba entre ells un home a qui el destí mani, el dia

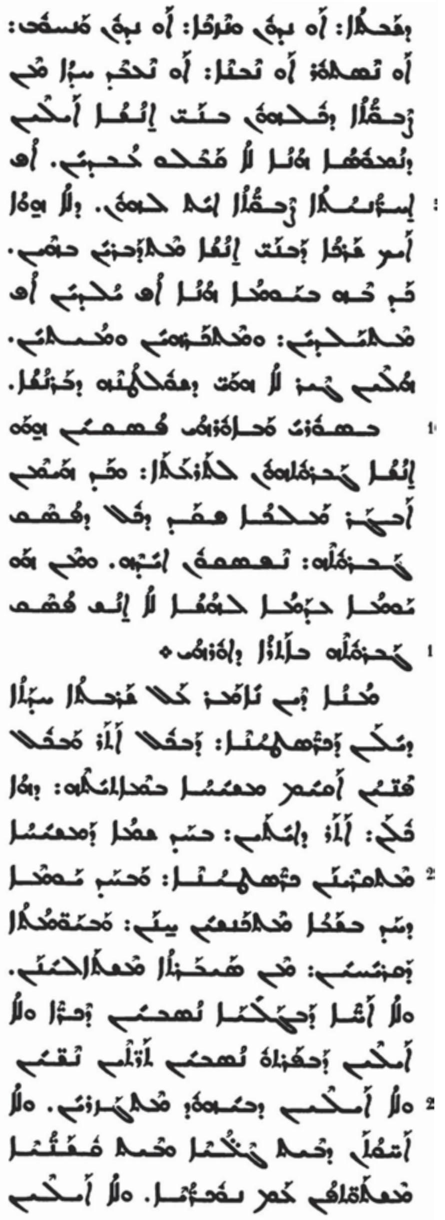

N 607 setè o de jutjar i absoldre o de jutjar i condemnar, o d'abatre o de construir, o de fer una de les coses que fan tots els fills de l'home, aquells qui aquesta llei no han rebut. També hi ha altres coses per a ells, en les quals no es condueixen com la resta dels fills de l'home, quan en aquest dia també engendren i també neixen, estan malalts i moren, ja que aquestes coses no són pas en poder del fill de l'home.

45. »A Síria i a Edessa, els homes mutilaven la seva virilitat per Tarata, i quan el rei Abgar va creure, va manar que fos tallada la mà de tot el qui mutilés la seva virilitat. I des d'aquell dia fins ara cap home no mutila la seva virilitat en el país d'Edessa.

46. »I què direm sobre la nova generació dels cristians, la nostra, que en tota terra i en totes les regions ha establert el Crist amb la seva vinguda? Vet aquí que tots nosaltres, en la terra on siguem som anomenats amb l'únic nom de Crist, "cristians". I un dia, el primer de la setmana, nosaltres ens reunim, i en dies especificats renunciem a menjar. I els germans que són a la Gàl·lia no es casen amb mascles, ni els qui són a Pàrtia es casen amb dues dones, ni els qui són a Judea se circumciden, ni les nostres germanes que són entre els geles o entre els kuixans tenen relacions amb estrangers, ni els qui són

ܕܒܦܪܣ ܢܣܒܝܢ ܒܢܬܗܘܢ. ܘܠܐ ܐܝܠܝܢ
ܕܒܡܕܝ ܥܪܩܝܢ ܡܢ ܡܝܬܝܗܘܢ: ܐܘ
ܩܒܪܝܢ ܠܗܘܢ ܟܕ ܚܝܝܢ: ܐܘ ܝܗܒܝܢ
ܠܗܘܢ ܡܐܟܘܠܬܐ ܠܟܠܒܐ. ܘܠܐ ܐܝܠܝܢ
ܕܒܐܘܪܗܝ ܩܛܠܝܢ ܢܫܝܗܘܢ ܐܝܠܝܢ
ܕܓܝܪܢ ܐܘ ܐܚܘܬܗܘܢ: ܐܠܐ ܡܬܦܪܫܝܢ
ܡܢܗܝܢ ܘܡܫܠܡܝܢ ܠܗܝܢ ܠܕܝܢܗ
ܕܐܠܗܐ. ܘܠܐ ܐܝܠܝܢ ܕܒܚܛܪܐ ܪܓܡܝܢ
ܠܓܢܒܐ. ܐܠܐ ܐܬܪ ܕܐܝܬܝܗܘܢ ܘܒܟܠ ܕܘܟ
ܕܐܝܬܝܗܘܢ: ܠܐ ܢܡܘܣܝ ܐܬܪܘܬܐ ܡܦܪܫܝܢ
ܠܗܘܢ ܡܢ ܢܡܘܣܗ ܕܡܫܝܚܗܘܢ:
ܘܠܐ ܫܪܒܐ ܕܡܕܒܪܢܐ ܐܠܨ ܠܗܘܢ
ܠܡܬܚܫܚܘ ܒܨܒܘܬܐ ܕܛܡܐܢ ܠܗܘܢ:
ܟܘܪܗܢܐ ܕܝܢ ܘܚܘܠܡܢܐ ܘܥܘܬܪܐ
ܘܡܣܟܢܘܬܐ: ܗܢܐ ܕܠܐ ܗܘܐ ܕܒܚܐܪܘܬܗܘܢ:
ܠܐܬܪ ܕܐܝܬܝܗܘܢ: ܥܠܝܗܘܢ ܡܛܝܢ. ܐܝܟܢܐ ܓܝܪ
ܕܚܐܪܘܬܐ ܕܒܢܝ ܐܢܫܐ ܠܐ ܡܬܕܒܪܐ ܡܢ ܐܢܢܩܐ
ܕܫܒܥܐ: ܘܐܢ ܡܬܕܒܪܐ: ܡܫܟܚܐ
ܕܬܩܘܡ ܠܘܩܒܠ ܕܒܪܝܗ: ܗܟܢܐ ܐܦܠܐ
ܗܢܐ ܒܪܢܫܐ ܕܡܬܚܙܐ: ܒܫܘܠܛ ܡܫܟܚ
ܠܡܫܬܪܝܘ ܡܢ ܦܘܩܕܢܐ ܕܡܕܒܪܢܘܗܝ:
ܥܒܕܐ ܗܘ ܓܝܪ ܘܡܫܥܒܕܐ. ܐܠܘ ܓܝܪ
ܟܠܡܕܡ ܡܫܟܚܝܢ ܗܘܝܢ ܠܡܥܒܕ:
ܚܢܢ ܗܘܝܢ ܟܠ. ܘܐܢ ܡܕܡ ܠܐ ܡܛܝܐ ܗܘܐ
ܒܐܝܕܝܢ ܠܡܥܒܕ: ܡܐܢܐ ܗܘܝܢ ܕܐܚܪܢܐ.
ܐܡܬܝ ܕܐܠܗܐ ܕܝܢ ܨܒܐ: ܟܠܗܝܢ ܨܒܘܬܐ
ܡܫܟܚܢ ܠܡܗܘܐ ܕܠܐ ܥܘܩ. ܨܒܝܢܐ

N 608 a Pèrsia es casen amb les seves filles, ni els qui són a Mèdia fugen dels seus morts o els enterren quan són vius, o els donen com a menjar als gossos. Ni els qui són a Edessa maten les seves dones, les qui cometen adulteri, o les seves germanes, sinó que se'n separen i les lliuren al judici de Déu. Ni els qui són a Hatra lapiden els lladres, sinó que en el lloc i en tot indret on són, les lleis dels països no els separen de la llei del seu Crist, ni el destí dels guies els constreny a fer ús de les coses que són impures per a ells.

[*Conclusió del diàleg: l'adveniment d'un món nou*]

47. »Però la malaltia i la salut, la riquesa i la pobresa, això no depèn de la seva llibertat, es produeix sobre ells en el lloc on són. Així com, en efecte, la llibertat dels fills de l'home no és pas conduïda per la necessitat dels Set, i quan és conduïda, pot alçar-se contra els qui condueixen, així com aquest home visible, tampoc, immediatament no pot separar-se del manament dels seus guies, ja que és servent i sotmès. En efecte, si poguéssim fer tota cosa, nosaltres ho seríem tot, i si alguna cosa no arribés a fer per les nostres mans, seríem instruments d'altres; però quan Déu ho vulgui, totes les coses poden ser sense dificultat. La voluntat

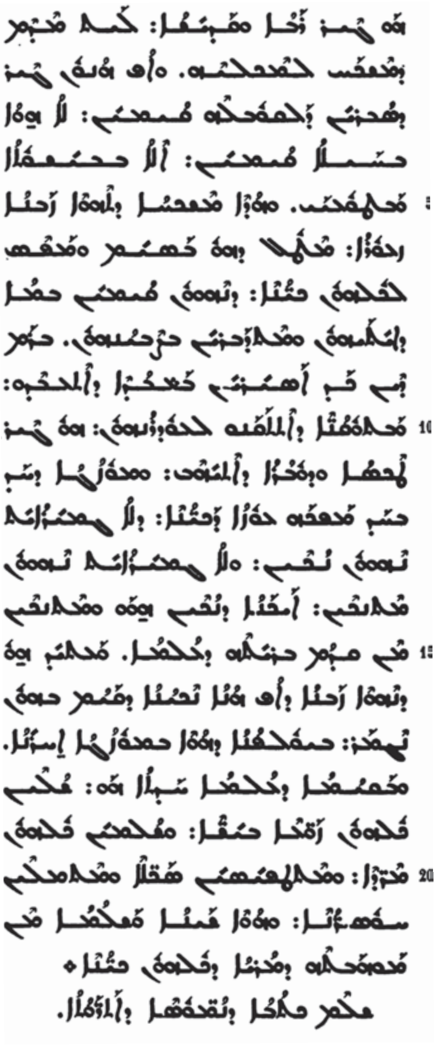

N 611 aquella, en efecte, gran i santa, no hi ha res que pugui impedir-la. Ja que també els qui pensen d'alçar-se contra ella, no és per la força que s'alcen [contra ella], sinó per maldat i per error, i això [sols] pot ser [per] un temps breu perquè Ell és amable i permet a totes les natures que siguin en l'existència en la qual són i de conduir-se per la seva voluntat, però, amb tot, ja que són lligades per les obres que han estat fetes, i per les construccions que han estat establertes per a la seva ajuda. En efecte, aquest ordre i norma que han estat donats, i la barreja de l'un amb l'altre, romp la força de les natures, [de manera] que no siguin completament danyoses, ni siguin completament danyades, així com eren danyoses i danyades abans de la creació del món. I serà un temps que també aquesta nocivitat que subsisteix en elles s'acabarà per l'ensenyament que és en una altra barreja. I en la constitució d'aquest món nou, tots els moviments dolents arribaran a la fi i cessaran totes les rebel·lions, i els insensats seran persuadits i les mancances seran omplertes, i hi haurà tranquil·litat i pau pel do del Senyor de totes les natures.

Ha arribat a la fi el llibre de les lleis dels països.

Bibliografia selecta

Bakker, D. *Bardaisan's Book of the Laws of the Countries*: *A computer-assisted linguistic analysis* [en línia]. Tesi doctoral. Universiteit Leiden, 2011. <https://hdl.handle.net/1887/17580>.

Bardesane di Edessa. *Contro il Fato. Katá Heimarménês. Detto anche Liber Legum Regionum*. Text crític, introducció, traducció, testimonis i apèndix a cura d'Ilaria Ramelli. Roma: Edizioni San Clemente; Bolonya: Edizioni Studio Domenicano, 2009.

Drijvers, H. J. W. *Bardaisan of Edessa*. Assen: Van Gorcum, 1966.

— *The Book of the Laws of Countries*: *Dialogue on fate of Bardaisan of Edessa*. Assen: Van Gorcum, 1965.

Levi della Vida, G. *Bardesane, Il dialogo delle leggi dei paesi*. Roma: Libreria di Cultura, 1921.

Nau, F. «Bardesanes - *Liber Legum Regionum*». En: Graffin, R. *Patrologia Syriaca* I, 2. París: Firmin-Didot et Socii, 1907, p. 490-658.

— *Bardésane - Le livre des lois des pays. Texte syriaque*. París: Librairie Orientaliste Paul Geuthner, 1931.

— *Bardésane - Le livre des lois des pays. Traduction française*. París: Librairie Orientaliste Paul Geuthner, 1899.

Poirier, P.-H.; Crégheur, É. *Le Livre des lois des pays*: *Un traité syriaque sur le destin de l'«école» de Bardesane*. París: Les Belles Lettres, 2020.

Teixidor, J. *La filosofía traducida*: *Crónica parcial de Edesa en los primeros siglos*. Sabadell: Ausa, 1991.